

Lekcija 1

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 1,7*

Središte proučavanja: *5. Mojsijeva 18,15–22; Isus Navin 1; Jevrejima 6,17.18; Efescima 6,10–18; Psalam 1,1–3; Rimljanima 3,31*

Iako Mojsije više nije bio među živima, uticaj njegovog vođstva još uvek je trajao dok je za izrailjski narod osvitlala nova era. Na početku knjige koja nosi njegovo ime, Isus Navin je ohrabren od Boga da Mu veruje. Bog podstiče novog vođu da krene Mojsijevim stopama. Vremena su nova, ali zapovesti i obećanja ostaju isti: pređi, uzmi, podeli i služi! Uslov je takođe nepromenjen: poslušnost kao odgovor na Božija milosrdna dela oslobađanja Izrailja učinjena u prošlosti, zasnovana na odnosu u kome preovladava poverenje u Njega. Jedina razlika je u sastavu naroda: stasala je druga generacija. U izvesnom smislu, Knjiga Isusa Navina nudi novu priliku i za Božji narod danas, koji stoji na obalama Obećane zemlje.

Na početku knjige, glavno pitanje je: da li će Izrailj iskoristiti ovu novu priliku? Da li će slediti recept za uspeh koji prethodna generacija nije poslušala?

Istorija se ponavlja. Crkva je danas, pod vođstvom novog Isusa Navina – Isusa Hrista, pozvana da napreduje ka ispunjenju Božjih obećanja. Zavetni obrazac ostaje nepromenjen: Bog nam pruža ono što ne možemo sami da učinimo za sebe, dok očekuje našu poslušnost, koja je pokazatelj našeg poverenja u Njegovu ljubav, mudrost i moć. Ostaje pitanje: da li će naša generacija imati poverenja u Božju sposobnost da svoj plan izvrši „tja do dana Isusa Hrista“ (Filibljanima 1,6)? Kako sadašnja generacija stoji na granici nebeskog Hanana, božanski poziv i dalje snažno odjekuje: „Samo budi slobodan i hrabar“ (Isus Navin 1,7).

Drugi deo: Komentar

Duhovno vođstvo

Dodeljivanje Isusa Navina kao Mojsijeve zamene dešava se odmah nakon bolnog sećanja na Mojsijev neuspeh u Sinajskoj pustinji, koji je sprečio velikog vođu da uđe u Hanan (4. Mojsijeva 20,9–12). U širem kontekstu, ovaj događaj je usko vezan za molbu Salpadovih kćeri (4. Mojsijeva 27,1–12). Kao deo prve generacije, Salpad je bio osuđen da umre u pustinji zbog neverovanja i pobune. Pošto je Aron već mrtav, a Mojsije se bliži svom kraju, ostareli vođa upućuje molitvu za svog naslednika. Njegova molitva i Božji odgovor određuju buduću lidersku ulogu Isusa Navina. Njegova uloga bi bila pretežno vojna, što se podrazumeva u izrazu „ići pred nama“ (1. Samuilova 8,20). Zaista, njegova

hrabrost u vojnim pohodima je već evidentna u tekstu 2. Mojsijeva 17,9–14, gde on vodi Izrailjce protiv vojnih snaga Amalika. Ova strategija uključivanja u borbu pokazuje kako je Gospod pripremao Isusa Navina mnogo pre njegovog stvarnog postavljenja.

U Božijem odgovoru Mojsiju, Isus Navin je opisan kao čovek ispunjen Duhom (*ruah*) (4. Mojsijeva 27,18). Takva ocena data od strane Onoga koji najbolje poznaje ljudsko srce je više nego značajna. U Starom zavetu, hebrejska reč *ruah* može da označava vetar, ljudski dah, raspoloženje i um, između ostalog. Može se odnositi i na božanskog predstavnika koji je bio aktivno uključen u dešavanja na ovoj planeti od samog stvaranja (1. Mojsijeva 1,2). Prisustvo Svetog Duha u Petoknjžju se otkriva kroz tri manifestacije: mudrost, proročanstvo i vođstvo. Josif je prva osoba koja je imala Duha Božijeg (1. Mojsijeva 41,38). Sva tri aspekta su evidentna u njegovom životu: kao prorok, on prima snove; kao mudar čovek tumači faraonov san; i kao vođa smišlja plan da spase ne samo svoj narod već i druge nacije pogođene glađu.

U službi Isusa Navina, mudrost, proročanstvo i vođstvo će se takođe spojiti. Ispunjen je „duhom mudrosti“ (*ruah hokhmah*) (5. Mojsijeva 34,9). Štaviše, on je među 70 staraca koji primaju Duha da prorokuju (4. Mojsijeva 11). Najzad, u tekstu 4. Mojsijeva 27,18, vidimo da je on postavljen od Boga za vođu u kome prebiva Duh.

Uprkos značajnim sposobnostima koje je Isus Navin razvio tokom godina služenja Mojsiju, njegovo vođstvo je definisano u duhovnom smislu. Samo duhovno vođstvo ima smisla u kontekstu duhovnog ratovanja. Na kraju krajeva, bitke koje je Isus Navin bio pozvan da vodi pripadale su Bogu, a ne njemu samom ili Izrailju.

Zavetni obrazac: blagoslov, obećanje i poslušnost

Još iz prvog dijaloga Boga sa ljudskim rodом očigledan je zavetni obrazac: Bog blagosilja pre nego što zapovedi (1. Mojsijeva 1,28). U raznim kasnijim zavetima, božanski blagoslov se manifestuje kroz Božja obećanja o oslobođenju, potomstvu i nasleđenoj zemlji. Na primer, kada je Bog pozvao Noja da izgradi barku, to je pokazalo njegovu posvećenost u obezbeđivanju sredstva za spasenje čovečanstva. Noje je dobio konkretnije zapovesti tek nakon veličanstvenog preživljavanja svih koji su bili u barci. Slično tome, Avram je poslušao Božje uputstvo da napusti svoju otadžbinu tek pošto je čuo Božje obećane blagoslove (1. Mojsijeva 12,1–3). Mojsijev zavet sledi sličan obrazac, jer je Bog podsetio ljude na ono što je učinio za Izrailj pre nego što je dao Deset zapovesti (2. Mojsijeva 20). Na kraju, u Davidovoj želji da sagradi dom Gospodu u Jerusalimu, Bog je obećao da će sagraditi kuću Davidu (2. Samuilova 7,27). U novom zavetu, Bog stavlja svoj zakon u srca svog naroda kako bi Mu se mogli slobodno pokoravati (Jeremija 31,33).

Dakle, bilo koji legalistički pogled na Božji zakon nije u skladu sa biblijskim pogledom na poslušnost. Poslušnost je uvek ljudski odgovor na božansku inicijativu da Božji narod primi blagoslove. Spasenje se nije nikada u prošlosti, niti se danas oslanja na ljudska dostignuća. Niti će se ikada u budućnosti oslanjati na ljudska postignuća. Takav legalistički pogled na starozavetni zakon

iskrivljuje njegovu pravu svrhu. Roj Gejn prikladno potvrđuje: „Ako prevaziđemo svoje zanemarivanje biblijskog zakona, zar to neće dovesti do legalizma? Ne, neće dovesti ako razumemo svrhu Božjeg zakona. To je standard delovanja i razmišljanja u skladu sa Božjim karakterom ljubavi. Nije, ne može biti i nikada nije bilo namenjeno da bude sredstvo za spasenje. Ako postupamo ispravno, to nas nikada ne može iskupiti od naše smrtne prirode ili prošlih greha. Samo Hristova žrtva, primljena verom, to može učiniti. Božije zapovesti su za ljude koji su već izbavljeni“ – Roy Gane, 3. *Mojsijeva*, 4. *Mojsijeva: Komentar primene NIV* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2004), str. 310.

Zakon i mudrost

Mudrosna literatura u Starom zavetu, koja obuhvata knjige kao što su O Jovu, Priče Solomunove i Propovednik, kao i neke psalme, istražuje dve istaknute teme: stvaranje i zakon. Ove knjige pokazuju kako stvaranje i zakon treba da utiču na način na koji se vernici odnose prema Bogu i jedni prema drugima. U stvari, postoji bliska veza između zakona i mudrosti. Ovaj odnos je već očigledan u tekstu 5. Mojsijeva 4,6, „Držite dakle i izvršujte ih, jer je to mudrost vaša i razum vaš pred narodima, koji će kad čuju sve ove uredbe reći: samo je ovaj veliki narod narod mudar i razuman“. Vrednost i snaga Izrailja se tako ne bi nalazila u bogatstvu i vojnoj moći, već u mudrosti koja proističe iz vernog poštovanja Božjih zapovesti. Naravno, sledi uspeh i napredak. Takav uspeh i razvoj mogu se videti u rezultatima koji su došli nakon Solomunovog zahteva za mudrošću (1. O carevima 3,13).

Mudrost, koja je od Boga usmereno znanje, daje nam sposobnost da živimo dobro u kontekstu strahopoštovanja prema Gospodu, tako što ćemo biti poslušni Njegovoj volji i živeti u skladu sa bližnjima i prirodom. Bezumnik, u pobuni protiv Božijeg stvorenog poretka, ne želi da Ga poštuje, dok mudri odbacuju bezumlje i prihvataju Božju volju živeći životom poslušnosti. Rezultati ovog izbora su izloženi u biblijskoj mudrosnoj literaturi, koja se takođe bavi izuzecima i apsurdima koji često obeležavaju naše postojanje pod suncem (videti O Jovu i Propovednik).

Isti princip nalazi se i u poglavlju Isus Navin 1, u kome je vođa, koji oličava ceo narod, pozvan da se marljivo pokorava celom zakonu. Izrailj može izabrati put mudrosti i iskusiti njegove prednosti. Međutim, da bi to učinili, Isus Navin i Izrailjci treba da budu „slobodni i hrabri“ (Isus Navin 1,7). Ista dva imperativa je već upotrebio Mojsije da bi ohrabrio i Izrailjce i svog naslednika (5. Mojsijeva 31,6.7). Kasnije će se Isus Navin obraćati narodu istim rečima (Isus Navin 10,25). Ali zašto? Poslušnost zahteva poverenje, a u kontekstu naše ljudske prirode, poverenje često zahteva snagu i hrabrost. Opet, poslušnost nije transakcija u kojoj dobijamo ili gubimo, na osnovu onoga što nudimo. Poslušnost je izraz ljudskog poverenja u Božji put i način. Ona je ukorenjena u odnosu sa živim Bogom. To uključuje odricanje od sebe, uzimanje krsta i praćenje Isusovih požrtvovanih koraka (Luka 9,23). Ova posvećenost nije za one koji su plašljivog srca.

Treći deo: Primena u životu

Vođstvo

1. Postoji nekoliko modela liderstva, kao što su harizmatični model, transformacioni model i model sluga-vođa, između ostalih. Svi ovi profili vođstva mogu se naći u Bibliji. Međutim, izraziti znak uspešnih vođa u biblijskom smislu je njihova duhovna osposobljenost. Počevši od Isusa Navina, razgovarajte o osobinama duhovnog vođe u životu sledećih ličnosti:

Isus Navin	
Avram	
Devora	
David	
Jestira	
Petar	
Pavle	

2. Kako biste okarakterisali savremenog duhovnog vođu?
3. Gore pomenute vođe su takođe imale odgovornost van verskog domena. Da li je moguće biti duhovni vođa kao „sekularni“ administrator? Zašto ili zašto ne? Ako da, kako?

Počivajući u Božjim obećanjima

Crkva adventista sedmog dana pojavila se kao pokret zasnovan na obećanju o Isusovom drugom dolasku, na šta ukazuje i njen naziv kao denominacije. Božanski počinak obećan Izrailju u knjizi Isusa Navina postignut je tek u Solomonovo vreme, vekovima nakon početnog osvajanja. Međutim, i ovaj odmor je bio privremen. U Jevrejima 11 nalazimo primere vernih koji nisu primili ono što je obećano. Uprkos pitanjima o Isusovom kašnjenju, iskustvo Božjeg naroda kroz istoriju bilo je primer stalnog hoda napred ka obećanjima.

Razmislite o ovome: Kako vas primeri vere, koji se nalaze u Jevrejima 11, mogu ohrabriti dok nastavljate da se krećete ka ispunjenju blažene nade?

Poziv da se bude slobodan i hrabar

Razgovarajte u razredu o tome na koji način se od nas, kao adventista sedmog dana, traži da budemo slobodni i hrabri u različitim sredinama u kojima smo pozvani da živimo svoju veru:

A. Porodica	
B. Susjedstvo	
C. Škola	
D. Posao	

Lekcija 2

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Jevrejima 11,31*

Središte proučavanja: *Isus Navin 2,1–16; 4. Mojsijeva 14,1–12; Jevrejima 11,31; 2. Mojsijeva 12,13; Isus Navin 9; Nemija 7,25*

Za mnoge čitaoce, knjiga Isusa Navina se često povezuje sa ratom, uništenjem i smrću. Iako su ovi elementi prisutni u knjizi, oni ne predstavljaju celu priču. Do uništenja Hananejaca došlo je tek posle dužeg perioda milosti (1. Mojsijeva 15,16). Događaji iz knjige 2. Mojsijeva poslužili su kao značajno svedočanstvo o Božijem suverenitetu i mogu se posmatrati kao poslednji poziv za stanovnike Hanana. Priče o Ravi i Gavaonjanima pokazuju da je većina Hananejaca bila svesna šta je Bog učinio, ali je samo nekoliko njih reagovalo na odgovarajući način. Umesto da se predaju, oni su odlučili da se odupru, ponavljajući neuspeh faraona od pre 40 godina.

Zaista, knjiga Isusa Navina je izveštaj o blagodati i milosrđu. Ove sedmice vidimo kako se Božja milost manifestovala u životima Izrailjaca i Hananejaca. Ponovo je Izrailj spreman da uđe u Obećanu zemlju. Bog im daje drugu šansu. Pretnja koju predstavljaju hananski vojni kapaciteti se nije promenila. Ono što se promenilo je vera druge generacije Izrailjaca. Što se tiče Hananejaca, priče o Ravi i Gavaonjanima pokazuju da nije sve izgubljeno u zemlji osuđenoj na propast. Istovremeno, njihova vera je daleko od savršene. Međutim, i vera izabranog naroda Božijeg je daleko od savršenstva. Možemo da naučimo važne lekcije za naše duhovno putovanje dok upoređujemo veru Izrailja, Rave i Gavaonjana. Kao što ćemo videti, najvažnija lekcija je da nam je svima potrebna Božja neverovatna milost.

Drugi deo: Komentar

Vera druge generacije

U tekstu Isus Navin 2,1, druga pustinjska generacija Izrailjaca se suočava sa istom dilemom kao i prva. Naknadno razmeštanje špijuna podseća Izrailj da se prvo mora osvojiti zemlja koju im Bog daje. Ova ironija je bila razlog frustracije prve pustinjske generacije u Kadeš Varniji (4. Mojsijeva 13,14), naime, da je zemlja poklon, ali da postoji cena za njeno sticanje. Kako se ove naizgled suprotstavljene ideje darivanja i osvajanja mogu pomiriti? Odnosno, kako poklon – koji je po definiciji besplatan – takođe može nešto da košta svog primaoca? Drugim rečima, ako je zemlja poklon, zašto onda Izrailj mora da je dobije

osvajanjem?

Vera, koja se bolje razume kao poverenje, centralni je deo odgovora na ovo pitanje. U zavetnom odnosu sa svojim stvorenjima Bog uvek ostavlja prostor za poverenje. U izvesnom smislu, poverenje je bilo ključno pitanje još od pada u Rajskom vrtu. Nije li tako i u ljudskoj sferi? Ne može biti prave veze bez poverenja. Kada bi se Izrailj uzdao u Boga, proterao bi Hananejce natprirodnim sredstvima (2. Mojsijeva 23,28). Nedostatak poverenja, koje je pokazala prethodna generacija, bilo je ono što je Bog naveo kao razlog njihovog neuspeha kada je pitao Mojsija: „Dokle će me vrijeđati taj narod? kad li će mi vjerovati poslije tolikih znaka što sam učinio među njima?“ (4. Mojsijeva 14,11).

Prošlo je četrdeset godina i stasava nova generacija. Za najmlađe među njima, nedavna vojna pobjeda protiv Oga i Sihona i čudesno očuvanje njihovih života tokom pustinskih lutanja samo su sećanja na relativno daleku prošlost. U ovom trenutku, Izrailj se ponovo nalazi na raskrsnici, suočavajući se sa istim pitanjem: nema poverenja, nema zemlje.

U ovom slučaju, šalju se dvojica uhoda umesto dvanaest. Čini se da nema konkretnog razloga za ovu promenu u broju uhoda, ali bi se to ipak moglo povezati sa epizodom iz Kadeš Varnije, u kojoj su dvojica uhoda morala da se suprotstave deseterici malovernih koji su takođe bili u izvidnici. Iako postoje neke sličnosti između dva izveštaja o uhodama, razlike su još upečatljivije. Prvo, dvojica poslatih ovog puta ne donose nikakav dokaz da je zemlja dobra. Drugo, ne pominje se rasprostranjena pretraga zemlje. Treće, provode više vremena skrivajući se nego istražujući teren. Konačno, nema izveštaja o zemlji u pogledu njenih opštih karakteristika ili izazova u njenom pokoravanju. Uhode jednostavno kažu: „Zaista dao nam je Gospod u ruke svu tu zemlju“ (Isus Navin 2,24). Šta im daje takvo samopouzdanje? Jedino što imaju je Ravino uveravanje. Uhode u suštini ponavljaju Isusu Navinu ono što im je ona rekla: „Znam da vam je Gospod dao ovu zemlju, jer nas popade strah od vas, i prepali su se od vas svi koji žive u ovoj zemlji“ (Isus Navin 2,9). Ravine reči, zauzvrat, odražavaju reči Isusa Navina i Haleva u tekstu 4. Mojsijeva 14,8 „Ako smo mili Gospodu, on će nas odvesti u tu zemlju, i daće nam je“.

Prva generacija nije verovala, uprkos onome što su videli. Međutim, ova nova generacija veruje na osnovu onoga što je čula od bludnice. „Ključna figura u njihovom bekstvu i njihovom poznavanju zemlje i njenih stanovnika je bludnica Rava... Ona je i spasiteljka i proročica“ – Phyllis A. Bird, „The Harlot as Heroine: Narrative Art and Social Presupposition in Three Old Testament Texts“, *Semeia* 46 (1989): str. 127. Ova dinamika ukazuje da je 40 godina boravka u pustinji naučilo Izrailjski narod najmoćnijoj sposobnosti koju su mogli da razviju: poverenju u Jahvea. Ova sposobnost bi ih učinila nepobedivima pred njihovim najstrašnijim neprijateljima.

Vera Rave i Gavaonjana

Elementi vere	Rava	Gavaonjani
Osnova	Na osnovu onoga što su čuli	Na osnovu onoga što su čuli
Sredstvo	Laž	Laž
Cilj	Biti pošteđen	Biti pošteđen
Neposredni rezultati	Izbavljenje	Izbavljenje
Dugoročni rezultati	Potpuno prihvatanje (kao deo naroda)	Služenje

Kao što gornja tabela pokazuje, prva paralela između Rave i Gavaonjana je ta da je njihova vera zasnovana na onome što su čuli. Slušanje o čudesnim delima Božjim koja je učinio za svoj narod bilo je dovoljno da u njima proizvede pozitivan odgovor u obliku predaje, dok je većina njihovih sunarodnika radije pružila otpor. U ovom trenutku, njihova vera je za pohvalu, u skladu sa onim što Isus kaže u Jovanu 20,29: „Blago onima koji ne vidješe i vjerovali“. Stavovi Rave i Gavaonjana se značajno razlikuju od stavova prve pustinske generacije, koja nije verovala, uprkos onome što su videli. Kao rezultat onoga što su čuli, njihova su se „srca rastopila“ (Isus Navin 2,11). Ovaj izraz, koji je idiom za „gubljenje srca“ ili „uplašiti se“, prethodno se odnosio na Hananejce u Mojsijevoj pesmi (2. Mojsijeva 15,15), na Izrailjce pod uticajem deset uhoda (5. Mojsijeva 1,28), na stanovnike zemlje (Isus Navin 2,9) i njihove careve (Isus Navin 5,1) i Izrailjce koji su bili neposlušni (Isus Navin 7,5). Štaviše, Ravina formulacija pokazuje da ona razume versku prirodu rata (Isus Navin 2,10). Glagol *haram* („potpuno uništiti“), koji se pojavljuje u Ravinom govoru, označava predmet ili osobu koju je Bog posvetio uništenju. To da je ovaj koncept poznat i izvan Izrailja pokazuje se u njegovoj upotrebi u vanbiblijskim tekstovima.

Rava i Gavaonjani su svoju veru pokazali nekonvencionalnim sredstvima. Dok Rava laže da bi zaštitila špijune, Gavaonjani lažu da bi sačuvali svoju kožu. Bez obzira na to, ono što motiviše njihove postupke je sigurnost da će Bog ispuniti svoja obećanja Izrailju. Iako ne možemo mnogo očekivati od ovih Hananejaca u moralnom smislu, na prevaru Gavaonjana se gleda drugačije. Prema naratoru, postupili su lukavo (*armah*), slično hebrejskom terminu koji se koristi za opisivanje zmije u poglavlju 1. Mojsijeva 3. Za razliku od Ravine laži kao reakcije, njihov plan je proračunat i dobro orkestriran.

Treća paralela se tiče njihove motivacije. U oba slučaja, oni traže da budu pošteđeni od nadolazećeg uništenja. U ovim prvim koracima, njihova vera je egocentrična, tražeći prolazna rešenja za svoj problem. U ovoj fazi, njihova vera

ne može da vidi dalje od horizonta. Zasnovana je na strahu, a ne na ljubavi (Isus Navin 9,24). Ovde je vera nekako pogodbeno. Pragmatični aspekt ove vere kao pogodbe je očigledan iz njihove upotrebe reči *hesed*. U svom sekularnom smislu, često se odnosi na vrstu transakcije u kojoj „onaj ko primi čin *hesed* odgovara sličnim činom *hesed*, ili barem da onaj ko demonstrira *hesed* opravdano očekuje ekvivalentan čin zauzvrat“ – Hans-Jürgen Zobel, „תּוֹנָה“ (*hsd*), *Teološki rečnik Starog zaveta* (Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K.: Eerdmans, 1986), str. 18.

Četvrta i peta paralela uključuju rezultat njihovih odluka. Rava dobija garanciju da će ona i njeno domaćinstvo biti pošteđeni. Slično kao kod Izrailjaca u poslednjoj pošasti u Egiptu, postoji znak koji treba postaviti. U ovom slučaju to je grimizna vrpca koja visi sa prozora, verovatno tamo gde je Rava spustila špijune preko užeta. Međutim, njeno oslobađanje je na kraju božanski čin. Ako su se zidovi Jerihona srušili, Bog mora da je sačuvao deo gde je stajala njena kuća. S druge strane, Gavaonjani su od sada nedodirljivi. Uspevaju da dobiju zaštitu koju su tražili, dok koalicija hananskih careva napreduje protiv Gavaona, kao što je opisano u poglavlju Isus Navin 10. Odbrana Gavaona pokreće veliku vojnu kampanju u kojoj su mnogi gradovi uništeni. Na kraju, lažni plan Gavaonjana se koristi za unapređenje Božje namere u osvajanju zemlje. Međutim, dugoročni rezultati su prilično različiti. Dok Rava (i njena porodica) postaje deo izrailjskog naroda, čak i kao deo rodoslova samog Mesije, Gavaonjani su asimilirani kao sluge. Imaju trajnu zaštitu (uporedi sa poglavljem 2. Samuilova 21), ali posledica njihove prevare ostaje. „Prisvojili su odecu siromaštva u svrhu obmane, i ona je prionula uz njih kao znak večnog ropstva“ – Elen G. Vajt, *Patrijarsi i proroci*, str. 507.

Treći deo: Primena u životu

Neverovatna milost u našim životima

Priča o Ravi i Gavaonjanima nas podseća da su Izrailjci i Hanejci više od obične etničke grupe; predstavljaju i duhovno stanje. Božji Izrailj, bez obzira na etničku pripadnost, prvenstveno je duhovna zajednica. Svi ljudi su pozvani da budu deo ove zajednice. Niko nije van Božjeg domašaja. U tom smislu, Pavlov poziv da se razbiju sve predrasude nije samo puki novozavetni novitet (Galatima 3,28).

Pitanje za razmišljanje: Razmislite o mestima na kojima možete pronaći ljude koji su danas očigledno van dosega milosti. Šta biste vi i vaša lokalna crkva mogli da uradite da dođete do nedostižnih?

Prepoznavanje Božije volje

Neuspeh Izrailja da razazna pravi identitet Gavaonjana podseća nas na opasnost da budemo vođeni prividom. Vođe Izrailja su ustima kušale zakoreli hleb umesto da pitaju „usta Gospodnja“ (doslovni prevod teksta Isus Navin 9,14). Greška Izrailja je ozbiljna jer njegov propust da se konsultuje sa Gospodom podriva njegov poziv da svetu posreduje Božju volju.

Pozovite svoje učenike da razmotre sledeća pitanja::

1. Kako možemo da izbegnemo da danas upadnemo u istu zamku kao što su Izrailjci upali u slučaju sa Gavaonjanima?
2. Na koji način je Izrailj ponovio Evin neuspeh pred zmijom u Edemskom vrtu?
3. Kako danas raspoznajemo Božju volju? Kakvu ulogu ovde treba da ima Sveto pismo?
4. Pokušajte da se setite kada ste poslednji put odlučili da sledite određeni pravac u svom životu, bez traženja Božje volje za tu odluku. Kakve su bile posledice?

Lekcija 3

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 4,23*

Središte proučavanja: *Isus Navin 3; 4. Mojsijeva 14,44; Luka 18,18–27; Isus Navin 4; Jovan 14,26; Jevrejima 4,9–11*

Sa povratkom uhoda, Izrailj je spreman da uđe u Obećanu zemlju. Još uvek postoji nepremostiva barijera, barem gledano iz ljudske perspektive: reka Jordan tokom sezone poplava. Međutim, ništa ne može zaustaviti živog Boga Izrailjevog. I ovog puta, On će pokazati svoj suverenitet kao Gospodar cele zemlje (i vodenih površina). Otkako je Izrailj napustio Egipat, Božja moć da čini čuda nikada nije bila pod znakom pitanja, već spremnost Njegovog naroda, koja će još jednom biti testirana nakon što su pozvani da se osveštaju. Kao i njihovi preci koji idu prema obalama Crvenog mora, Izrailjci se pakuju i poslednji put napuštaju logor, pre nego što će konačno ući u Hanan.

Više od četiri stotine godina nakon prvobitnog obećanja datog Avramu, oni ponovo koračaju ka ivici nečega što izgleda neostvarivo. Od njihovog prolaska kroz Crveno more do prelaska reke Jordan, Bog je pozvao svoj narod da se suoči sa nemogućim kako bi im dokazao da je sa Njim sve moguće. Kovčeg zaveta ide ispred njih da pokaže da prolazak po suvom nije slučajnost ili ljudski plan, već delo Božije. Prelazak reke Jordan je jedinstven dan u istoriji Izrailjskog naroda. On je takođe i geografski obeležen, sa dve grupe od po 12 kamenova. Pitanje je da li će ovaj događaj obeležiti sećanje budućih generacija ili ne. Nažalost, kako vreme prolazi, duhovni značaj ovog kamenja se izgubio iz vida. Ovaj tragični zaborav doveo je Izrailj ne samo do idolopoklonstva, već i nazad u Egipat.

Drugi deo: Komentar

Teologija vode

Postoji nekoliko paralela između prelaska Crvenog mora i reke Jordan. Primećujemo upotrebu tri značajna hebrejska termina: (a) hebrejski glagol *pl'* („čudo“), za označavanje oba čudesna prelaska (2. Mojsijeva 15,11; Isus Navin 3,5); (b) reč *ned*, koja označava gomilanje vode koja izgleda kao „zid“ (2. Mojsijeva 15,8; Isus Navin 3,16); i (v) retka reč *harabah*, što znači „suvo tlo“ (2. Mojsijeva 14,12; Isus Navin 3,17). Pored toga, sam Bog prati paralelu između Mojsija i Isusa Navina u tekstu Isus Navin 3,7, direktno povezujući dve epizode. Psalmista vidi ova dva događaja kao jedan (na primer, Psalm 114,3.5).

Ali koji je teološki smisao prelaska preko Jordana? Ove sedmice autor pouke nas je već vodio kroz tipološko značenje događaja u svetlu Isusa i crkve. Dakle, ovde možemo istražiti teološko značenje prelaska za njegove prvobitne učesnike.

Danas, ako posetite reku Jordan, teško je zamisliti izazov koji je njen prelazak predstavljao Izrailjskom narodu hiljadama godina unazad. Prvo, korišćenje reke u poljoprivredne svrhe za navodnjavanje, kao i za ljudsku upotrebu, duž korita reke dužine 360 kilometara, znatno je smanjilo njenu veličinu i protok. Drugo, proslavljanje Pashe, odmah nakon prelaska, ukazuje da se prelazak reke Jordan desio u proleće, kada je reka u nekim krajevima mogla biti široka i do 1,5 km, što je posledica topljenja snega u visoravnima. Ovaj podatak znači da prelazak ove velike vodene površine sa jakim strujama ili čak komadima leda i kamenja nije bilo manje čudo od prelaska Crvenog mora.

U glavama drevnih ljudi sa Bliskog istoka, kao što su Hananejci, more je imalo mitološke nijanse. To je bilo mesto odakle su došla njihova božanstva, kada su moćniji bogovi pokorili sile haosa.

Prema hananskoj mitologiji, Val, koji je bio bog zaštitnik zemlje, postao je vrhovni bog oluje kada je pobedio Jama (reč za „more“ na hebrejskom), boga mora. Dakle, „u drevnom politeističkom razmišljanju, to što su narodi pobeđivali u bitkama na zemlji bilo je posledica toga što su njihovi bogovi zaštitnici pobedili u bitkama koje su se vodile u kosmosu. Kada je Jahve, Bog Izrailja, mogao da pobedi i tako lako prikloni svojim namerama moć rečnog boga u potpunom potopu, šta bi On tek uradio Valu? Šta bi onda Jahveov narod uradio Hananu?“ – Džozef Kolson, „Isus Navin“, u *Cornerstone Biblical Commentary: Isus Navin, Judges, Ruth* (Carol Stream, IL: Tyndale House Publishers, 2012), str. 56. Imajući na umu ovu istorijsku pozadinu, prelazak Jordana izražava sledeću trostruku teološku dimenziju koja nije lako očigledna savremenim čitaocima.

Prvo, Božji status da je On „Gospod svoj zemlji“ (Isus Navin 3,11,13) naglašava suštinsku razliku između hananskih božanstava i Jahvea. Njegova vlast nije ograničena ni na jednu teritoriju. Sva zemlja pripada Njemu i pod Njegovom je jurisdikcijom. On je pravi Vlasnik i Gospodar sveta, i u tom smislu, Val, što takođe znači „vlasnik“ ili „gospodar“, je varalica. Božja moć nad vodom služi kao dokaz Njegove nadmoći.

Drugo, Bog je pobjednik. I u vavilonskoj i u hananskoj mitologiji, Marduk i Val postaju glavni bogovi dok lome moćne, vodene sile. I u poetskim i u proročkim odlomcima, Jahve je hvaljen zbog pobeđivanja kosmičkih neprijatelja, opisanih kao morski zmaj ili zmija, takođe nazvana Rahab ili Levijatan (uporedi sa tekstovima Jov 41,4; Psalam 74,13; Isaija 30,7). Dok Jahve pobeđuje vodene sile haosa, Njegova pobjeda je potpuna. Međutim, ključna razlika između Jahvea i ovih bogova je u tome što je On živi Bog (Isus Navin 3,10), koji deluje u realnom vremenu. Jahve nije bog mitologije, On je Bog istorije.

Konačno, Jahve je sveti Bog. Kovčeg zaveta pojavljuje se najmanje dvadeset puta u poglavljima Isus Navin 3 i Isus Navin 4, ističući njegov značaj kao fizički prikaz Onoga koji ide bukvalno ispred njih (Isus Navin 3,11). Slava Jahvea, koja je počivala na kovčegu unutar svetinje nad svetinjama, bila je vidljiva manifestacija Božanskog prisustva. Međutim, takav znak Njegovog

prisustva bio je vidljiv samo prvosvešteniku jednom godišnje, i to samo pod ograničenim ritualnim uslovima. Tokom prelaska Jordana, kovčeg bi išao ispred ljudi, na razdaljini oko 1 kilometra, ostajući na vidiku samo tokom samog prelaska na sredini korita reke. Za razliku od hananskih idola, koji su stvoreni po ugledu na svoje ljudske „tvorce“, Bog je formirao novi narod po svom obličju, što je izraženo u zapovesti: „Budite sveti, jer sam ja svet“ (1. Petrova 1,16; videti i 3. Mojsijeva 19,2).

Ova tri teološka aspekta – Božja vlast, pobjeda i svetost – trebalo je da budu u mislima Izrailjaca dok su ulazili u idolopokloničku zemlju Hanan. Sećanje na ovaj spektakularni dan trebalo je da posluži kao protivotrov protiv idolopoklonstva, protivotrov koji, nažalost, Izrailj nije uzeo.

Problem zaboravnosti

Koncept sećanja u Bibliji je dinamičan jer obuhvata više od samog kognitivnog procesa podsećanja na određene informacije. Ovaj koncept se pokazuje kada se Bog u više navrata „seća“ svog naroda (npr. 2. Mojsijeva 2,24). Kada se Bog „seti“, On deluje blagonaklono prema svom narodu. Stoga, Božji poziv Njegovom narodu da se seća je takođe poziv da oni preduzmu akciju.

Sećanje treba da se odigra u vremenu i prostoru na različite načine, kao što je prenošenje tradicije sa roditelja na decu, izgradnja spomenika kao što je bio slučaj u poglavlju Isus Navin 4, i, što je najvažnije, kroz rituale i proslave tokom velikih praznika u verskom kalendaru. Značajno je da su ove svetkovine imale trostruki karakter. Prvo su podsećali na Božje delovanje u sadašnjem životu Izrailja, dok su prolazili kroz sezone setve i žetve. Drugo, ovi praznici su obeležavali Božje delovanje u prošlosti, posebno ono koje se odnosi na izlazak iz Egipta i osvajanje. I na kraju, oni su takođe tipološki ukazivali na Božje delovanje u budućnosti u eshatološkoj eri, svečano započetoj rođenjem Isusa. Dakle, biblijska dinamika sećanja ne samo da obuhvata prošlost, već nam omogućava da živimo u sadašnjosti sa zahvalnošću i da gledamo na budućnost s nadom.

Nažalost, Izrailj nije poslušao božanski savet da se seća. Knjiga o Sudijama počinje mračnom beleškom o duhovnoj amneziji naraštaja nakon smrti Isusa Navina: oni „ne poznavate Gospoda ni djela koja je učinio Izrailju“ (Sudije 2,10). Kasnije, pripovedač izričito kaže: „I ne sjećaste se sinovi Izrailjevi Gospoda Boga svojega, koji ih je izbavio iz ruku svijeh neprijatelja njihovijeh unaokolo“ (Sudije 8,34).

Rezultat je bilo otpadništvo u obliku idolopoklonstva, koje je opstajalo kroz istoriju Izrailja od Solomuna do Sedekije, poslednjeg judejskog cara pre zatočeništva. Idolopoklonstvo je prirodni rezultat duhovnog zaborava. Ovaj ishod je izrazito očigledan u priči o Gomeri, koja je, kao simbolični predstavnik Izrailja, zaboravila da je Bog, a ne Val, davao „žito i vino i ulje, i umnožavao joj srebro i zlato, od kojega načiniše Vala“ (Osija 2,8). U tom smislu, idolopoklonstvo je nezahvalnost, zasnovana na katastrofalnoj duhovnoj amneziji. Radikalni zaborav Izrailja doveo je do skoro potpunog gubitka njegovog identiteta pre vavilonskog izgnanstva, osim u slučaju ostatka. Mnogi koji su ostali u zemlji tokom izgnanstva odlučili su da se vrate u Egipat. Istorija careva Izrailja i Jude završava se

obrnutim egzodusom – sa Božjim narodom u Egiptu (Jeremija 43,7). Ovo izgnanstvo je užasan rezultat duhovnog zaborava.

Treći deo: Primena u životu

Prilike za misioniranje

U izvornom kontekstu Starog zaveta, čuda na Crvenom moru i reci Jordan naglašavaju božansku moć koju Bog poseduje da bi pobedio sile zla i Njegovu superiornost nad svim drugim božanstvima. Ove javne manifestacije nisu imale za cilj samo demonstraciju božanske snage same po sebi, već su bile i prilike da drugi narodi saznaju istinu o Bogu Izrailjevom.

Kako možete iskoristiti svako iskustvo sa Bogom u svom životu kao priliku da pokažete drugima pravu prirodu Boga kojeg obožavate?

Sećanje na prošlost

Jedan od najprijetnijih trenutaka koje imamo kao porodica je trenutak kada sednemo da pregledamo stare fotografije. Ove slike su zamrznuti trenuci u vremenu, ispunjeni emocijama. Na neki način, sećanje je kao da sve te događaje ponovo proživljavamo.

Razmotrite svoj život kao veliki foto album i pokušajte da identifikujete trenutke u kojima možete videti Božije moćno prisustvo u svom životu.

U jednoj propovedi pod nazivom „Kada se Bog seti“, Hans K. Larondel je rekao da sećanje na prošlost znači obnavljanje naše nade za budućnost. U istom duhu, govoreći o tome kako je Bog vodio pokret adventista sedmog dana, Elen G. Vajt nezaboravno kaže: „Nemamo čega da se plašimo za budućnost, osim ako zaboravimo put kojim nas je Gospod vodio do sada“ – Elen G. Vajt, *Životne skice*, str. 196.

Podelite sa svojim razredom kako vas je sećanje na Božje delovanje u prošlosti u vašem životu ohrabrilo u teškim vremenima.

Lekcija 4

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 10,14*

Središte proučavanja: *Isus Navin 5,13–15; Isaija 37,16; Otkrivenje 12,7–9; 5. Mojsijeva 32,17; 2. Mojsijeva 14,13.14; Isus Navin 6,15–20*

Nema sumnje da je Knjiga Isusa Navina i knjiga o ratu. Međutim, Božja direktna uključenost u osvajanje Hanana drastično utiče na prirodu ovog rata, koji su neki nazvali „svetim ratom“. Međutim, za one koje su osetili oštricu rata u svom životu, kombinacija izraza „rat“ i „sveti“ može biti posebno zabrinjavajuća. Mnoge hrišćane, međutim, još više uznemirava Božja karakteristika kao ratnika koji ne samo da zapoveda Izrailju da napreduje protiv Hananejaca i drugih naroda, već se i bori za njih. Ove sedmice ćemo pokušati da se pozabavimo ovom osetljivom temom.

Naše proučavanje ove teme uključuje pristup iz dva dela. Prvi deo se odnosi na pogled na svet, koji nam daje uvid pomoću kojeg tumačimo biblijske podatke. Drugi deo uključuje dobru analizu samih biblijskih podataka, uključujući pravilno razumevanje biblijskog jezika, njegovih književnih aspekata i istorijskog konteksta. Lekcija se ove sedmice fokusira na prvi deo pristupa. Veliki sukob između dobra i zla, koji je započeo pobunom Lucifera na nebu, nezaobilazan je aspekt pravilnog pogleda na svet za rešavanje ove komplikovane stvari. Božja umešanost u ratove Isusa Navina može se ispravno razumeti samo u svetlu Njegovog učešća u ovom širem sukobu. Ispravno razumevanje ovog velikog sukoba utiče na sve biblijske doktrine. Nije preterano reći da je kosmički sukob najprikladniji adventistički pristup kojim se tumači ovo pitanje i Sveto pismo u celini. Zaista, Biblija nas podstiče da koristimo ovaj pristup od samog početka.

Drugi deo: Komentar

Kosmički konflikt kao teološki okvir Svetog pisma i adventizma

Neadekvatno uvažavanje metanaracije kosmičkog sukoba neizbežno će umanjiti sposobnost biblijskog tumača da razume ne samo koncept svetog rata Isusa Navina, već i širu sliku Svetog pisma. Nepravilno razumevanje ovog pogleda na svet uticaće na skoro svaku biblijsku doktrinu. U stvari, samo „razumevanje kosmičkog sukoba pruža hrišćaninu pogled na svet koji je i racionalan i koherentan“ – Frank Holbrook, „The Great Controversy“ in *Handbook of Seventh-Day Adventist Theology*, ed. Raoul Dederen (Hagerstown, MD: Review and Herald, 2000), str. 995.

Značaj ovog pogleda na svet je očigledan u načinu kako veliki sukob

oblikuje sistem verovanja Crkve adventista sedmog dana. Kao što ćemo videti, 28 verovanja Crkve mogu se kategorisati u šest doktrina. U nastavku ćemo dati kratak rezime o tome kako pogled na svet koji uključuje kosmički sukob utiče na ova verovanja.

Bog

Kada rešava problem zla, Bog ne samo da se bavi ljudskim teškoćama, već i radi na tome da pokaže svoju pravdu svim stvorenjima u svetovima koji nisu dotaknuti grehom

(1. Korinćanima 4,9). U središtu velikog sukoba je „teodikeja“. U samonametnutoj, privremenoj ograničenosti svoje prirode, Bog dopušta da se zlo razvije do određene tačke da bi pokazalo svoj pravi karakter, tako da ga Božja tvorevina može videti u njegovom pravom svetlu. Na ovaj način oni mogu da shvate Božju ljubav i pravdu, kada se bave datom krizom u okviru velikog sukoba. Svako čitanje Svetog pisma bez ove percepcije će na kraju proizvesti iskrivljeno gledište o Božjem karakteru, bilo da se odnosi na Njegovu sposobnost ili na spremnost da okonča zlo. Iz tog razloga, u pozadini se mora videti božanska objava o uništenju Hananejaca, 400 godina pre Isusa Navina (1. Mojsijeva 15,13–15). Bog je dozvolio da se zlo u zemlji razvije do određene granice. U ovom kontekstu, Bog ne samo da daje zemlju Izrailju, već osuđuje uporni greh tih naroda tako što ih proteruje iz zemlje koja je do tada bila njihova (3. Mojsijeva 18,24.25).

Čovek

Bog je stvorio ljude prema svom obličju. Besmrtnost je bila uslovljena njihovom odanošću, koja se zasnivala na njihovoj slobodnoj volji da se pridržavaju uloge saradnika svog Tvorca (1. Mojsijeva 1,27; 1. Mojsijeva 2,15–17). Pobuna započeta na nebu preneti je na ovu zemlju kada je prvi par izabrao da se udruži sa sotonom ne poslušavši jasnu i direktnu zapovest Božiju (1. Mojsijeva 3). Kao rezultat toga, smrt, propadanje i patnja ušli su u nekada savršeno okruženje ovog sveta. Od tog trenutka, ljudi su rođeni sa sklonošću ka zlu (Rimljanima 3,23), koje bi bez Božije intervencije dovelo ovaj svet u beskrajno stanje haosa (Rimljanima 8,22). Zbog svoje svetosti, Bog ne može biti ravnodušan prema grehu i ljudskoj sklonosti ka zlu (Avakum 1,13). Zato, kao pravedni Sudija, On ulazi da razbije razornu spiralu greha (Otkrivenje 20,14). Osvajanje Hanana i uništenje onih koji su odlučili da se drže ovog začaranog kruga odražavaju božansku želju da se zlo iskoreni.

Spasenje

Uspon kosmičkog sukoba nije Boga zatekao nespremno. U večnoj prisnoj povezanosti u okviru Trojstva već je bio sastavljen plan spasenja (1. Petrova 1,20). U središtu ovog plana bila je Isusova pomirujuća smrt i Njegova služba u nebeskoj svetinji (Jevrejima 9,11–28). U Isusu, čovečanstvo ima novu priliku i

Njegovom silom može da pobedi greh (Kološanima 2,13). Na krstu je platio cenu umiranja umesto nas; u svojoj nebeskoj službi, On stavlja svoje zasluge na raspolaganje svim ljudima. U svetlu onoga što je Isus uradio, niko nije nema tu mogućnost da obnovi čoveka kao Bog, čak i u srcu Hanana, kao što nam to priča o Ravi i Gavaonjanima otkriva.

Crkva

Zahvaljujući Isusovoj žrtvi na krstu i Njegovoj kasnijoj službi u nebeskoj svetinji, pojavljuje se nova tvorevina. Ova nova zajednica vernika podstiče se da se okupi pod vođstvom vaskrslog Spasitelja u crkvi (*ekklesia*), poznatoj i kao telo Hristovo (Matej 16,18; 1. Korinćanima 12,27). Crkva ima misiju da propoveda večno jevanđelje (Otkrivenje 14,6) i da u svoju zajednicu dovodi ljude iz svih naroda (Matej 28,18–20). U eshatološkom kraju velike borbe na zemlji, crkva ima ključnu ulogu u Božjem planu. Iz tog razloga je sotona žestoko napada. Međutim, Bog je uvek sačuvao verni ostatak koji će na kraju biti osnažen Duhom Svetim da objavi poslednji poziv blagodatni za čovečanstvo. Kao što je Izrailj pobeđivao u prošlosti, tako će crkva, pod vođstvom novog Isusa Navina – Isusa Hrista – na kraju trijumfovati.

Svakodnevni život

Kosmički sukob je narativ koji oblikuje naše živote, utičući na svaki njegov aspekt, kao što je način na koji upravljamo finansijama, komuniciramo sa drugima i donosimo lične odluke. Kao članovi Hristovog tela, podstaknuti smo da se ugledamo na Isusa životom vernog sledbeništva, koje karakteriše radikalno predanje i poslušnost Bogu (Otkrivenje 14,12). Iako se spasenje ne zarađuje kroz poslušnost Božjem zakonu, usklađivanje sa moralnim principima Njegovog zakona služi kao dokaz našeg novog iskustva spasenja u Hristu. Poslušnost božanskim zapovestima, posebno svetkovanje subote kao sedmog dana, kao čina obožavanja, biće u centru borbe u završnim trenucima ovog kosmičkog rata koji se sada vodi na zemlji (Otkrivenje 12-13). Slično, u Obećanoj zemlji, Izrailjci su bili pozvani da žive u svetosti pred Gospodom, doživljavajući pozitivne rezultate poslušnosti kao sveštenički narod.

Događaji poslednjih dana

Konačno, pogled na svet u svetlu velike borbe između dobra i zla je još značajniji u svom uticaju na doktrinu o događajima poslednjih dana. Vreme kraja počinje nakon završetka proročkog perioda od 2300 dana i utire put za božanski sud u tri faze.

Prva faza, poznata i kao predadventni sud, počela je 22. oktobra 1844. godine, kada je počela obnova/očišćenje nebeske svetinje (Danilo 8,14). Proteže se do drugog Isusovog dolaska, koji otvara drugu sudsku fazu, u kojoj će otkupljeni učestvovati tokom svog boravka na nebu u periodu od 1000 godina (Otkrivenje 20,4–6). Na kraju ovog perioda, izvršna presuda zatvara kosmički

sukob uništenjem sotone, njegovih anđela i svih nepokajanih grešnika (Otkrivenje 20,11–14).

Šta se očekuje u svakoj fazi? Teodikeja. Teodikeja je Božja težnja da pokaže svoju ljubav i pravdu u iskorenjivanju zla u univerzumu. Na predadventnom sudu, On otkriva svoju pravdu i ljubav svetovima koji nisu pali, spasavajući svoj narod i osuđujući mali rog i njegove sledbenike. U drugoj fazi, Bog će isto to otkriti iskupljenima kada iz nebeskih zapisa budu saznali zašto su neki ljudi spaseni, a drugi izgubljeni. Konačno, u izvršnoj presudi, na kraju milenijuma, čak će i sotona, pali anđeli i izgubljeni kleknuti u znak priznanja da je Bog pravedan (Rimljanima 14,11). U ovu grupu spadaju svi oni Hananejci koji su, kao i ostali izgubljeni, odbili da prihvate Božju milost.

Treći deo: Primena u životu

Duhovna borba danas

U mnogim situacijama, duhovna priroda izrailjskih bitaka postaje očigledna zbog Božjeg direktnog učešća. Pažljivo razmišljajte o događajima u nastavku i razmislite o tome kako oni danas mogu poučiti hrišćane o prirodi duhovnog ratovanja i načinima na koje možemo postati pobednici. Obratite pažnju na interakciju između ljudskih i božanskih učesnika.

Sudije 7. Gedeon savladava Madijance sa samo tri stotine ljudi, nakon što su oni izabrani između 32 000 vojnika. Preostala vojska od njih 300 je porazila veliku vojsku Madijanaca tako što su razbijali vrčeve i duvali u trube.

2. O carevima 6,24–7,20. Dok izgladneli stanovnici unutar gradskih zidina Samarije nisu potpuno svesni da su se događaji iznenada okrenuli u njihovu korist, četvorica gubavaca istražuju prazan kamp ogromne aramejske vojske, koja je u žurbi napustila svoj položaj i u konfuziji sve ostavila iza sebe.

Isaija 36–38. Pod ogromnim pritiskom, kralj Jezekija traži pomoć od Gospoda i od proroka Isaije. Vojska Senahirima, asirskog kralja, koja se sastojala od 185 000 ljudi, najveća je pretnja sa kojom se Jerusalim ikada suočio. U ovoj egzistencijalnoj krizi, Bog čudesno interveniše da spase bespomoćni grad.

1. Uporedi ove izveštaje iznad sa opisom poslednje bitke u ljudskoj istoriji, o kojoj Jovan piše u Otkrivenju. Šta im je zajedničko?

2. Kako bitke koje je vodio Izrailj najbolje ojačavaju vašu veru u ishod kosmičkog sukoba u Otkrivenju?

Pročitaj Otkrivenje 20,7–15. U konačnom sukobu, sotona podiže veliku vojsku da pokrene svoj poslednji napad na Boga i iskupljene unutar Novog Jerusalima.

Kako ova poslednja bitka završava rat nad ratovima?

Lekcija 5

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 10,42*

Središte proučavanja: 1. *Mojsijeva 15,16*; 3. *Mojsijeva 18,24–30*; 2. *Timotiju 4,1.8*; 2. *Mojsijeva 23,28–30*; 5. *Mojsijeva 20,10.15–18*; *Isaija 9,6*

Kao što je pomenuto prošle sedmice, pitanje božanskog rata u Starom zavetu je zbunjujuće. Bavljenje ovim pitanjem podrazumeva razumevanje pogleda na svet koji uključuje kosmički sukob i pravilnu analizu biblijskih podataka. Tumač treba da uzme u obzir najmanje četiri aspekta kada tumači biblijski zapis.

Prvo, savremeni čitaoci često Svetom pismu nameću svoj savremeni pogled na rat. Verski rat u starozavetnoj teokratiji je jedinstven i mora se tumačiti u skladu sa tim.

Drugo, takođe je neophodno razumeti istorijski kontekst Hanana i njegove religije da bismo razumeli zašto su njegovi stanovnici proterani iz zemlje.

Treće, Božja namera nikada nije bila da uništi stanovnike zemlje, imao je bolje planove za njih. Međutim, zbog njihove istrajnosti da nastave putem uništenja, Bog je nastupio u svojoj ulozi Sudije. Njegova priroda ne može dozvoliti da zlo ostane nekontrolisano.

Konačno, kada čitate bilo koji problematični deo Starog zaveta, neophodno je uočiti putanju Božijih namera za Njegov narod i čovečanstvo.

Rat, sa svim njegovim zastrašujućim nastavcima, nikada nije bio deo Božjeg plana za ovaj svet. On radi na obnavljanju večnog mira u našem svetu i u univerzumu. Ipak, da bi to učinio, On treba da eliminiše zlo jednom za svagda, ne samo na moćan način već i na mudar način.

Drugi deo: Komentar

Biblijski koncept svetog rata

U svom komentaru na 2. Mojsijevu, Douglas K. Stjuart nudi pronicljivu karakterizaciju božanskog rata u biblijskom smislu. Ova vrsta rata, obično izražena hebrejskim glagolom *haram*, ili imenicom *herem*, uključuje uništavanje ljudskog života u velikim razmerama, a ponekad i imovine i životinjskog sveta. Zbog svoje važnosti, Stjuartova lista je reprodukovana u nastavku sa nekim izmenama (prilagođeno iz Douglas K. Stuart, *Exodus: The New American Commentary*, [Nashville: Broadman & Holman, 2006], tom 2, str. 395–397.)

1. U jedinstvenom pejzažu drevnog Izrailja nije bila dozvoljena nikakva profesionalna vojska. Borbe su vodili amateri i dobrovoljci, što je oštar kontrast sa profesionalizovanim vojnim strukturama u antici i onima koje poznajemo danas.

2. Vojnici nisu bili plaćeni. Oni su poslušali Božje zapovesti u kontekstu saveza i nisu se borili za ličnu korist. U mnogim slučajevima to je značilo da im je bilo zabranjeno da uzimaju plen ili pljačkaju.

3. Božanski ili sveti rat se mogao voditi samo za osvajanje ili odbranu Obećane zemlje u toj određenoj istorijskoj vezi. Nakon osvajanja, svaki agresorski rat radi proširenja teritorije je bio strogo zabranjen. Izrailj je bio pozvan da se bori za Obećanu zemlju u specifičnom geografskom i istorijskom kontekstu. Kada su osvojili zemlju i konsolidovali svoju teritoriju, Izrailjci nisu smeli da proširuju granice Obećane zemlje ratom. Bog nije pozvao svoj narod da postane ekspanzionističko vojno carstvo.

4. Započinjanje svetog rata, koje se smatralo božanskim činom, bilo je isključivo u Božjim rukama, sprovedeno preko Njegovih izabranih proroka, kao što su Mojsije ili Isus Navin. Ova činjenica naglašava da ovakav rat nikada nije trebalo da bude ljudska inicijativa, već sveta dužnost.

5. Božje učešće u svetom ratu zahtevalo je duhovnu pripremu, koja je uključivala post, uzdržavanje od intimnih odnosa ili druge oblike samoodricanja. Obred obrezanja (Isus Navin 5,1–9) i proslava Pashe (Isus Navin 5,10–12), u kontekstu obnove zaveta, bili su deo ove pripreme.

6. Izrailjac koji je prekršio bilo koje od ovih pravila svetog rata postao bi neprijatelj. Kako je kršenje bilo kažnjivo smrću, pobunjenik bi postao *herem*, naime, predan uništenju.

7. Konačno, Božje direktno učešće dovelo je do odlučnih i brzih pobeda u kontekstu svetog rata. Primeri za to su mnoge bitke tokom osvajanja (Isus Navin 6,16–21; Isus Navin 10,1–15) i prilike kada su Izrailj ili Juda branili svoju teritoriju, uz Božiju pomoć, od moćnih invazionih sila (2. Samuilova 5,22–25). Nasuprot tome, postoje negativni primeri u kojima je neuključenost Boga rezultirala porazom (1. Samuilova 31,1–7), kao na primer kada se Izrailj suočio sa Amaličanima bez božanske dozvole i bio poražen kod Orme (4. Mojsijeva 14,39–45), ili kada ih je porazila vojno slabija vojska iz Gaja (Isus Navin 7,2–4).

Sa nestankom teokratske nacije primena ovih pravila više nije bila izvodljiva i zbog toga je sveti rat postao zastareo. Nažalost, verski diskurs se i danas koristi da opravda ratove. Međutim, u svetlu Svetog pisma, takva upotreba predstavlja iskrivljavanje biblijskog teksta, što bi trebalo da nas učini još kritičnijima i pronicljivijima prema retorici koja se danas koristi da opravdava ratove.

Prisutna pravila pokazuju jedinstveni karakter svetog rata u Bibliji. Međutim, u kulturi u kojoj su rat, brutalnost i nasilje bili norma, kroz ova pravila

učimo tri suštinska aspekta svetog rata koje treba imati na umu kada se savremeni čitaoci bave ovim zbunjujućim biblijskim odlomcima: (a) rat je bio ograničen na specifične situacije; (b) pravedne ratove je definisao Bog, koji jedini zna ljudsko srce i budućnost; i (c) rat je, na kraju, predstavljao odstupanje od Božje putanje mira.

Dobra vest u vezi sa Božjim gnevom

Sveti rat je konkretna manifestacija Božijeg gneva, ne samo prema Hananejcima i drugim nacijama, već i prema Njegovom sopstvenom narodu u biblijskim vremenima. Gore navedena zapažanja mogu objasniti prirodu svetog rata, ali ne objašnjavaju kako uskladiti ove prividne kontradiktorne dimenzije Božje ličnosti: ljubav i gnev. U stvari, Božji gnev danas nije popularna tema. Čuveni protestantski teolog C. H. Dodd smatrao je Božji gnev „arhaičnom frazom“. – Dodd, *The Epistle of Paul to the Romans: The Moffatt New Testament Commentary* (New York: Harper & Brothers Publishers, 1932), str. 20. Uprkos tome što je danas manje popularna tema, Božji gnev se ne može prevideti, jer se pominje 580 puta u Starom zavetu i 100 puta u Novom zavetu. Božanski gnev je ukorenjen u četiri nepromenljiva aspekta Božjeg karaktera.

Prvo, Bog je svet. Izrailj je pozvan da bude svet jer je Gospod svet (3. Mojsijeva 11,44). U celoj knjizi proroka Isaije, Bog se pominje kao „Svetac Izrailjev“ 27 puta (videti Isaija 1,4; Isaija 60,14). Anđeli izjavljuju: „Svet, svet, svet“ (Otkrivenje 4,8; Isaija 6,3) u Božijem prisustvu. Njegova svetost Ga izdvaja od grešnih ljudskih bića, koja ne mogu da podnesu ni nagoveštaj Njegovog fizičkog prisustva, a da ne padnu kao mrtvi na zemlju (Danilo 10,8.9; Otkrivenje 1,17). Božja svetost je nespojiva sa zlom, zbog čega se On gnuša greha, na osnovu ovog suštinskog aspekta Njegove prirode. U svom dijalogu sa Bogom, prorok Avakum uzvikuje: „Čiste su oči tvoje da ne možeš gledati zla, i bezakonja ne možeš gledati“ (Avakum 1,13).

Drugo, Bog je pravedan. David potvrđuje: „Jer je Gospod pravedan, ljubi pravdu; lice će njegovo vidjeti pravednici“ (Psalam 11,7). Čak i u ljudskoj sferi, nadamo se da je pravda zadovoljena. Zanimljivo je videti kako ljudi s pravom zahtevaju pravdu kada su suočeni sa nepravdom na ljudskom nivou, ali se bore sa idejom Boga, kao konačnog Sudije, koji deli pravdu osuđujući zlo i one koji ga prihvataju. U Otkrivenju su opisane duše mučenika pod oltarom koje vapse: „Dokle, gospodaru sveti i istiniti! ne sudiš i ne kaješ krvi naše na onima što žive na zemlji?“ (Otkrivenje 6,10). Oni očekuju pravdu, jer je Bog pravedan.

Treće, Bog stvara bića sa slobodnom voljom. Bog nije programirao svoja stvorenja da Ga vole i slušaju. Upravo iz tog razloga, oni mogu doneti loše odluke koje idu protiv Njegove svete volje i izazivaju loše posledice. Ovo preimućstvo slobodnje volje je evidentno u konceptu zaveta, koji podrazumeva sporazum između dve strane. Razmišljajući o ovom aspektu saveza, Isus Navin svedoči Izrailju: „A ja i dom moj služićemo Gospodu“ (Isus Navin 24,15).

Konačno, Bog je ljubav. Nekima je možda zbunjujuće kako Božji gnev može otkriti Njegovu ljubav, ali Bog jeste ljubav (1. Jovanova 4,8). Svoju ljubav Izrailju izjavljuje saosećajnim rečima: „Ljubim te ljubavlju vječnom, zato ti jednako činim milost“ (Jeremija 31,3). Ravnodušnost, a ne gnev, suprotnost je ljubavi.

Dakle, ravnodušni Bog može biti dostojan da ga se ljudi boje, ali nikada da Mu budu odani. On je sve samo ne apatičan. U ljudskom smislu, roditelji ne vole kada se nešto loše dešava njihovoj deci i shodno tome reaguju na ono zbog čega njihova deca pate. Zašto bismo išta manje očekivali od Boga?

Naravno, savršeni Bog ne doživljava gnev kao mi. U za nas tajanstvenom smislu, Njegov gnev je savršen i svet. Takva misterija je prisutna na Isusovom krstu, gde su ljubav i gnev, milost i sud, život i smrt snažno isprepleteni. Izlivanje Božanskog gneva je istinsko i konkretno. Ipak, za one koji se uzdaju u Hrista, ponizno ostavljajući svako samopouzdanje i gordost u podnožju Njegovog krsta, nema razloga za strah jer „savršena ljubav izgoni strah“ (1. Jovanova 4,18). Štaviše, Isus je iskusio Božji gnev umesto nas.

Treći deo: Primena u životu

Sveti rat danas

Razmislite o tome kako se verski diskurs koristio za opravdavanje i unapređenje rata od vremena antike. U hrišćanskom kontekstu, krstaški ratovi su dobar primer. U ovoj vojnoj kampanji, koju je odobrila Rimski crkva, krstaši su verovali da su na duhovnoj misiji da oslobode Svetu zemlju od islamskih osvajača.

Iako se većina nas slaže da svaki narod ima pravo da se brani od agresora, zašto se danas ne bi koristila verska retorika svetog rata? (Setite se biblijskog koncepta duhovnog rata u formulaciji vašeg odgovora.)

Pobeda kroz ljubav

U ratu između dobra i zla, na neočekivan i nekonvencionalan način pobednik je bio Isus Hristos. Razmislite sa svojim razredom o sledećoj misli:

„Dakle, umesto da se bori i 'pobeduje', Isus je izabrao da 'izgubi'. Ili bolje rečeno, izabrao je da izgubi po merilima carstava ovog sveta, da bi pobedio po merilima Carstva Božijeg. On nije imao poverenje u moć mača, već u moć radikalne, samopožrtvovane ljubavi. Zato je dopustio da bude razapet. Tri dana kasnije, Bog je potvrdio Njegovo poverenje u moć požrtvovane ljubavi. On je izvršio Božju volju i svojom žrtvom pobedio smrt i sile zla koje drže ovaj svet u ropstvu (Kološanima 2,13–15)“. – Gregory A. Boyd, *The Myth of a Christian Nation: How the Quest for Political Power Is Destroying the Church* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2006) str. 39.

Kako možete primeniti primer požrtvovane ljubavi, čiji model je bio Isus, dok danas vodite duhovni rat?

Lekcija 6

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Jeremija 17,10*

Središte proučavanja: *1. Petrova 1,4; Isus Navin 7; Psalam 139,1–16; Jezdra 10,11; Luka 12,15; Isus Navin 8,1–29*

Posle odlučujuće pobede nad Jerihonom, Izrailj je pretrpeo ponižavajući poraz od naizgled slabe vojske Gaja. Dok Isus Navin traži objašnjenje od Boga, shvata da je razlog debakla mnogo ozbiljniji od toga što se on nije konsultovao sa Bogom pre nego što su krenuli protiv Gaja. Za neuspeh se ne može okriviti samo nedostatak odgovarajuće vojne spremnosti ili strategije. Naprotiv, problem je u unutrašnjem neprijatelju.

Ne, neprijatelj nije špijun koji za protivnika obezbeđuje ključne obaveštajne podatke. Počinitelj zla je jedan od Izrailjaca. Uzimajući plen iz Jerihona, Ahan je prekršio pravila božanskog rata. Poraz Izrailja koji je usledio poslužio je kao vitalni podsetnik za Izrailj, a posebno za Isusa Navina, o duhovnom aspektu ovih bitaka. Pored toga, upozorio je Izrailj da Bog neće tolerisati grehe svog naroda, baš kao što nije tolerisao grehe Hananejaca, posebno s obzirom na količinu svetlosti koju je Izrailj imao.

Ahanov prestup, sam po sebi, dovoljno je besmislen ali ono što je još upečatljivije je nepokajnička i uporna priroda njegovog greha. Ahanova lakomislena tvrdoglavost podstiče Boga da se brzo i drastično pozabavi njegovom neposlušnošću. Ova tužna epizoda, odmah na početku osvajanja, ilustruje nerazumnu prirodu greha. Ove sedmice, priča o Ahanu nas poziva da se vratimo na užasnu odliku greha.

Drugi deo: Komentar

U Bibliji postoje različiti izrazi za greh i njegovo opisivanje. Najčešće reči za greh u Starom zavetu su *hattaah*, obično se prevodi kao „greh“, *‘awon* (tradicionalno prevedeno kao „nepravda“) i *pesha* (obično se prevodi kao „prestup“). Upotreba ovih termina u Starom zavetu pokazuje da se značenje greha kreće od namernog ili nenamernog odstupanja od standarda, kao u slučaju kršenja Božjeg zakona, nedostizanja ili neuspeha u dostizanju cilja, do svesne i otvorene pobune protiv Boga. U ovoj poslednjoj kategoriji gresi nisu iskupljivi. U tekstu 4. Mojsijeva 15,30 ovi gresi su opisani na sledeći način: „Ali ko od sile zgriješi između rođenijeh u zemlji ili između došljaka, on ruži Gospoda; neka se

istrijebi ona duša iz naroda svojega“. Slika osobe koja nešto radi „diktatorski, nadmoćno, bezobzirno“ (bukvalno prevođenje hebrejskog izraza „*beyad ramah*“) prikazuje dobrovoljni i svesni čin neposlušnosti Gospodu.

Za ovaj greh nema žrtvenog leka jer nema pokajanja. Nema zamene za grešnika koji ne prepoznaje nikakvu potrebu za tim. U poglavlju Isus Navin 7, Ahan postupa „bezobzirno“, i pošto odbija da oseti kajanje za svoj greh, ništa drugo se ne može učiniti za njega. Svaka prilika pokazivanja blagodati tokom celog procesa pokazuje koliko njegovo srce postaje sve tvrđe.

Apsurd Ahanovog tvrdoglavog stava, uprkos vidljivoj manifestaciji Božjeg razdvajanja reke Jordan na dva dela, i čudesnog rušenja neprobojnih zidova Jerihona, poziva čitaoca da razmisli o prirodi greha. Džordž Najt pronicljivo ističe razliku između „GREHA“ velikim slovima i „greha“ malim slovima. Dok je prvi izvor, drugi je tok; prvo je bolest, drugo je simptom. Vrlo često se ljudi bave samo ovim poslednjim, onim što se manifestuje u njihovom ponašanju, ne shvatajući da je ponašanje samo odraz onoga što se dešava u srcu. (Vidi George Knight, *Sin and Salvation: God's Work for and in Us* [Hagerstown, MD: Review and Herald, 2009], str. 28–51.) U Njegovim dijalozima sa verskim vođama Jude, ovaj pojam greha kao bolesti objašnjava Isusov naglasak na „srcu“, za razliku od spoljašnjeg čina odanosti i poslušnosti. Bez sumnje, u suočavanju sa bilo kojom bolešću, potrebno je da se pozabavite simptomima, ali lečenje se ne može zaustaviti na tome ako je izlečenje stvarni cilj.

U ovom kontekstu, GREH, napisano velikim slovima, je osnovno stanje svih grešnika, i shodno tome, stav je taj koji ih kao takve definiše. Takav način razmišljanja je očigledan u Luciferovom pokušaju da zauzme Božje mesto, a takođe se vidi i u ljudskom nastojanju da bude poput Boga u Edemskom vrtu. Osnovni stav grešnika je uzaludan pokušaj da zauzmu Stvoriteljevo mesto. Kao što je Herbert Daglas to tako dobro izrazio: „Greh je stisnuta pesnica stvorenog bića pred licem svog Stvoritelja; greh je stvorenje koje ne veruje Bogu, svrgavajući Ga kao Gospodara svog života“. – Herbert Douglass, *Why Jesus Waits* (Nampa, ID: Pacific Press, 2002), str. 18.

Zanimljivo je da se reč „greh“ ne pojavljuje u poglavljima 1. Mojsijeva 2 i 1. Mojsijeva 3, ali narativ ukazuje na Evin pokušaj da zauzme mesto Boga. U poglavlju 1. Mojsijeva 1, svaki dan stvaranja završava se Božjom ocenom onoga što je upravo stvorio. Sekvenca „I vidje Bog“ (*r'h*) da je ono što je napravio „dobro“ (*towv*) pojavljuje se šest puta. Isti redosled se pojavljuje kada Eva vidi (*r'h*) plod drveta i proglasi ga dobrim (*towv*). Ova pažljiva upotreba reči ukazuje na to da je prvobitni greh ljudski pokušaj da zauzme Božje mesto u izgovaranju i procenjivanju onoga što je dobro. Isti niz će se ponovo pojaviti u poglavlju 1. Mojsijeva 6, kada deca Božija vide (*r'h*) kćeri ljudske i smatraju ih „lepim“, što je ista hebrejska reč za „dobro“ (*towv*), koja je korišćena u 1. i 3. poglavlju (uporedi sa tekstom 1. Mojsijeva 6,1.2). Još jednom čovečanstvo pokušava da bude Bog, sa katastrofalnim posledicama.

Ahanova otvorena pobuna protiv izričite Božje zapovesti podseća na Luciferov prvobitni pokušaj da zauzme Božje mesto. U svom slepilu nisu mogli da shvate glupost takvog poduhvata. Na kraju su osuđeni, ne zbog Božije

nesposobnosti ili nespremnosti da im oprost, već zbog lude istrajnosti u mišljenju da mogu biti kao Bog ili da budu vlasnici svoje sudbine, nezavisno od izvora života.

Iako bi neki mogli da ukažu na težinu Ahanove kazne kao dokaz kontrasta između Boga Starog zaveta i Boga, kako ga je otkrio Isus, u Novom zavetu, priča o Ahanu nalazi paralelu u poglavlju Dela 5, u kojoj Luka govori kako je Bog odjednom pohodio greh Ananije i Safire.

Postoji nekoliko sličnosti između ova dva događaja. Prvo, obe radnje su opisane istim verbalnim korenom. U Septuaginti, najstarijem grčkom prevodu Starog zaveta, Ahan je opisan kao neko ko prisvaja (*nosphizomai*) za sebe stvari koje su posvećene Gospodu. Isti glagol opisuje kako Ananiju i Safira čuvaju (*nosphizo*) za sebe ono što su javno posvetili Gospodu. Drugo, u oba slučaja uzimaju od stvari koje su posvećene Bogu. Kada su Ananija i Safira posvetili sav prihod od prodaje zemlje Bogu, sav prihod je pripadao Bogu. Iz tog razloga, njihovi gresi, kao i Ahanovi, uključivali su laž i krađu. Treće, oba incidenta su se dogodila u ključno vreme za Božji narod: početak osvajanja i početak osnivanja crkve.

Možda je iz tog razloga njihov prekršaj naišao na brzu odmazdu. Komentarišući presudu protiv Ananije i Safire, Elen G. Vajt kaže: „Beskrajna Mudrost je videla da je ovaj jasni izraz gneva Božijeg bio neophodan da bi se mlada crkva sačuvala od razočaranja. Broj vernika se naglo povećavao. Crkva bi bila ugrožena da su, u brzom porastu obraćenika, u nju došli muškarci i žene koji bi, tvrdeći da služe Bogu, ustvari obožavali boga novca“ – *Dela apostolska*, str. 73. Isto bi se moglo reći i za Ahanovu kaznu.

Ideja da postoje dva različita standarda u pogledu Božjeg postupanja sa grehom, jedan koji se primenjivao u Starom i drugi u Novom zavetu je pogrešna. U stvari, „sotona mnoge vara svojom ubedljivom teorijom da je Božja ljubav prema pripadnicima Njegovog naroda tako velika, da će On naći neki izgovor i opravdati svaki njihov greh. Sotona tvrdi da božanske pretnje, izrečene u Njegovoj Reči, treba da odigraju određenu ulogu u uzdizanju načela Njegove moralne vladavine, ali da se nikada neće doslovno ispuniti. Međutim, u svim postupcima prema svojim stvorenjima Bog se držao načela pravednosti i otkrivao pravu prirodu greha, pokazujući da su beda i smrt njegove neizbežne posledice“ – Elen G. Vajt, *Patrijarsi i proroci*, str. 522.

Priča o Ahanu služi kao upozorenje o mračnoj prirodi greha, ali takođe pokazuje Božju milost. Vekovima kasnije, Bog obećava preko proroka Osije da će pretvoriti dolinu Ahor (nevolje), mesto gde su Ahan i njegova porodica živi sahranjeni, u vrata nade (Osija 2,15). Zaista, On je Bog preokreta.

Treći deo: Primena u životu

Greh i spasenje

U svojoj knjizi pomenutoj ranije u ovoj lekciji, Džordž Najt tvrdi da su greh i spasenje definisani istom rečju: ljubav. Po njegovom mišljenju, greh je usmeravanje ljubavi ka pogrešnom objektu, konkretno, sebi. Nasuprot tome, spasenje je takođe ljubav, ali to je ljubav usmerena ka odgovarajućem objektu, naime, Bogu.

- 1. Da li se slažete sa ovom procenom? Objasnite.**
- 2. Ako se slažete, navedite praktičan primer kako se ovaj koncept primenjuje u stvarnom životu.**

Težina greha

„Lakomisleni mladić je pitao propovednika: 'Kažete da nespašeni ljudi nose teret greha. Ja ne osećam ništa. Koliko je greh težak? Da li deset kilograma? Osamdeset kilograma?' Propovednik je odgovorio, pitajući ga: 'Kada biste stavili teg od 400 kilograma na leš, da li bi on išta osetio?' Mladić je odgovorio: 'Ne bi osećao ništa jer je mrtav'. Propovednik je zaključio: 'Zaista je duhovno mrtav onaj ko ne oseća nikakav teret greha ili je ravnodušan prema svom bremenu i lakomislen u pogledu njegovog prisustva'. Mladić više ništa nije rekao.“ – Michael P. Green, *1500 Illustrations for Biblical Preaching* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2000), str. 334, 335.

- 1. Kako nam navika, kao što je predložila Elen G. Vajt, da svakog dana provodimo „sat vremena u razmišljanju o Hristovom životu... posebno o kraju Njegovog života“, pomaže da shvatimo pravu prirodu greha? (Vidi *Čežnja vekova*, str. 83.)**
- 2. Na koji način se sotona danas trudi da natera ljude da olako gledaju na greh? Kako da izbegnemo ovu zamku?**

Lekcija 7

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Matej 6,33*

Središte proučavanja: *Isus Navin 5,1–7; 2. Mojsijeva 12,6; 1. Korinćanima 5,7; Isus Navin 8,30–35; 5. Mojsijeva 8,11.14; Jevrejima 9,11.12*

Posle 40 godina lutanja pustinjom, Izrailj je konačno kročio u Obećanu zemlju. Svakako, ovo je bio uzbudljiv period dok su prelazili reku Jordan i videli kako se obećanje materijalizuje u stvarnom životu. Međutim, od tog trenutka su bili na neprijateljskoj teritoriji, a pred njima su bili ogromni izazovi u ovoj ratnoj zoni – daleko iznad njihove sposobnosti da ih savladaju. Dakle, došlo je vreme za pripreme. Umesto da se usredsrede na oružje, strategije i ljudstvo, morali su da pripreme svoja srca kroz ceremonije koje bi izoštrile njihovu duhovnu percepciju i uticale na njihovu odanost Gospodu. Kako je osvajanje napredovalo, ovi rituali obnove saveza su se ponovo izvodili kao stalni podsetnik na njihovu potrebu za duhovnom pripremljenošću.

Ove sedmice razmatramo važne događaje tokom osvajanja, kada je Isus Navin poveo Izrailjce da se ponovo predaju Gospodu. Ovi događaji su usredsređeni na rituale, koji su moćan način za prenošenje tradicije i vrednosti, stvaranje značenja i izražavanje emocija. U biblijskom ritualu, drugi ključni element je proročki, koji ukazuje na Hrista i stvarnosti koju je On doneo. U nastavku ulazimo dublje u rituale obrezivanja i Pashe, koje je Izrailj izvršio odmah nakon prelaska reke Jordan, kao i podizanje oltara u kontekstu obnove zaveta u knjizi Isusa Navina. Dok razmatramo ove ceremonije, možemo razmišljati o njihovom značaju u prošlosti i njihovoj važnosti za sve one koji žive na granici ulaska u nebeski Hanan.

Drugi deo: Komentar

Snaga rituala

Ritualni igraju značajnu ulogu u obeležavanju važnih životnih događaja, čak i u modernim vremenima. Oni su prisutni tokom celog života osobe, obuhvatajući porodicu, školu, posao i verski kontekst. Nije slučajno što je Bog upotrebio moć rituala da čovečanstvu prenese suštinske aspekte svog plana. Ovi starozavetni obredi, koji su često uključivali krv, znoj i suze, urezali su večne istine u umove ljudi u vezi sa Božjim karakterom, ljudskom prolaznošću i božanskim planom da se premosti jaz izazvan grehom.

Obrezivanje

U kontekstu Knjige Isusa Navina, ritual obrezivanja služi kao podsetnik Izrailju na njegov pravi identitet unutar zajednice saveza. Uklanjanje prepucijuma je na fizički način ukazivalo na uklanjanje starog statusa Izrailja kao faraonovih robova („sramota Egipta“). Sada imaju izbor da služe Jahveu, koji ih poziva na potpunu posvećenost. Obrezivanje muškaraca, koje uključuje hirurško uklanjanje prepucijuma, praktikuje se od najmanje trećeg milenijuma u raznim društvima. U ovim društvima, obred bi označio važnu tranziciju, kao što je početak odraslog doba ili brak, ali samo po sebi nije imalo religiozno značenje. Međutim, u Božjem savezu sa Avramom, obrezivanje je označeno kao znak posvećenosti i identiteta. Čak su i oni koji nisu bili Izrailjci mogli da se podvrgnu obrezivanju da bi označili svoj novi status kao deo Avramovog semena (1. Mojsijeva 34,15–24; 2. Mojsijeva 12,48).

Iz perspektive Novog zaveta, obrezivanje je znak odvajanja, koji je povezan sa jevrejskim identitetom koji više nije obavezujuć za hrišćane u novoj realnosti koju je Isus označio (Galatima 6,15; Kološanima 2,11–13; Dela 15). Međutim, Pavlov poziv da se obreže srce nije hrišćanska inovacija. Već u prvobitnom kontekstu, fizički znak obrezivanja trebalo bi da bude samo spoljašnji pokazatelj unutrašnjeg stanja (5. Mojsijeva 30,6). Ovo gledište ponavljaju i proroci, kao što je Jeremija, koji je apelovao na stanovnike Jerusalima: „Obrežite se Gospodu, i skinite okrajak sa srca svojega“ (Jeremija 4,4; uporedi sa tekstom Jeremija 9,25.26). Dakle, Stari zavet je već predvideo metaforičku i etičku dimenziju rituala. Kada se odvoji od ispravnog stava, ideja da je fizičko „obrezivanje ništa“ (1. Korinćanima 7,19) već je istinita i u Starom zavetu.

Danas, adventisti sedmog dana, kao i drugi hrišćani, „krštenje shvataju kao simbol (figurativnog) učestvovanja u Hristovoj smrti, pogrebu i vaskrsenju i takođe kao simbol pripadnosti narodu novog saveza koji dolazi *umesto fizičkog obrezivanja* (Kološanima 2,11–12)“. – John C. Peckham, *God With Us: An Introduction to Adventist Theology* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press; Biblical Research Institute, 2023), str. 595, 596. Međutim, mogao bi se dovesti u pitanje razlog za promenu. Praksa obrezivanja bila je usko povezana sa dolaskom obećanog Mesije, koji će se pojaviti iz Avramovog semena. Znak stavljen na Avramov polni organ trebalo bi da podseti njega i njegove potomke da je Božje delo nezavisno od njihove muškosti. Jednom kada je Isus – seme žene i seme Avramovo – došlo, fizički znak je postao zastareo i zamenjen je krštenjem. Iako postoje razlike između značenja ova dva rituala, simbolički elementi obrezivanja su i danas relevantni za Božji narod.

Pasha

Ritual Pashe je uspostavljen u noći kada je Izrailj napustio Egipat. Krv jagnjeta, zaklanog pre zalaska sunca, korišćena je za obeležavanje dovratka Izrailjaca da bi se sprečila smrt prvenca (2. Mojsijeva 12,12.13). Dakle, Pasha je

bila nerazdvojno povezana sa istorijskim oslobađanjem Izrailja od ropstva. Takođe, bila je povezana i sa zemljoradničkom proslavom, kojom se obeležava početak žetve, kada su ljudi donosili prve plodove Gospodu (2. Mojsijeva 34,18–27). Pasha nije bila samo proslava običnog života, već proslava novog života koji se živi u izobilju i slobodno sa Gospodom. U središtu rituala bilo je žrtvovanje jagnjeta.

Ova žrtva je bila simbolična na dva načina. Prvo, simbolizuje izbavljenje prvenca. Jagnje je zaklano umesto izrailjskog prvenca, služeći kao zamena. Drugo, čitav ritual je imao za cilj podsećanje na iskustvo izlaska, vreme kada su bili oslobođeni ropstva. Svaki detalj u obredu ukazivao je na žurbu uoči polaska: meso se peklo a ne kuvalo, umesto povrća jelo se začinsko bilje (2. Mojsijeva 12,8–10), bila je obučena odeća u kojoj je moglo da se svakog trenutka krene, a obrok se jeo na brzinu (2. Mojsijeva 12,11). Stoga je za prvobitne učesnike prva Pasha bila izjava vere u čudesno izbavljenje koje je Bog trebao da izvrši te noći.

Isus je ustanovio Gospodnju večeru tokom svoje poslednje Pashe na zemlji. Večera Gospodnja zamenila je Pashu posle Njegove smrti. Kao takav, obred Večere Gospodnje takođe ima dvostruku, vremensku dimenziju. Iako skreće našu pažnju na ono što je Bog učinio za nas u prošlosti, ukazuje na ono što će Bog postići u budućnosti. U poglavlju Isus Navin 5, Božji narod je bio u istom vremenskom trenutku, između prošlosti i budućnosti, između oslobođenja i odmora.

Oltari

Oltar je ključni deo obrednog sistema u Starom zavetu i igrao je značajnu ulogu u bogoslužbenom životu tokom patrijarhalnog vremena. Iako se prvi pomen oltara javlja tek u tekstu 1. Mojsijeva 8,20, prva žrtva je obuhvatala i obezbeđivanje kože za Adama i Evu (1. Mojsijeva 3,21). Kao i obrezanje, žrtvovanje je praksa koja nije ograničena na Izrailj. Zaista, žrtvovanje je norma u drevnoj svetskoj religiji. Međutim, u Izrailju, žrtvovanje nema za cilj da nahrani, zadovolji ili umiri ljuto božanstvo, nego se vidi kao Božja milosrdna odredba čovečanstvu kao iskupljenje za greh i povratak Njegovog stvorenja svom Tvorcu.

Pored čina žrtvovanja životinja, oltari su igrali važnu ulogu u religioznom iskustvu Božjeg naroda u prošlosti. Kao bogoslužbeni čin, podignuti su oltari za obeležavanje novih početaka (1. Mojsijeva 8,20) i mesta hodočašća (1. Mojsijeva 12,7; 1. Mojsijeva 13,18). Korišćeni su i za posredničku molitvu (Jov 1,5) i zahvalnost (Psalam 26,6.7). Pored toga, oltari su mogli da budu i spomenici Božjih milosrdnih dela. U Knjizi Isusa Navina, čak i oltar bez žrtve postaje spomenik verskog identiteta plemena iza reke Jordan (Isus Navin 22,26–28). U poglavlju Isus Navin 8, oltar izgrađen na gori Eval potvrđuje zavet, obnavljajući posvećenost ljudi Gospodu. Svi ovi aspekti koji se nalaze u patrijarhalnom kultu oko oltara bili su ugrađeni u hramsku službu, gde bi Izrailjci dolazili da se poklone, pomole, davali zavete, sećali se Božjih blagodatnih dela, ispovedali svoje grehe i tražili oprostaj kroz svoje prinete žrtve, koje su bile centralizovane u svetilištu.

Golgota je krajnji oltar, na kome je jednom zauvek prineto Jagnje Božije (Jevrejima 10,10). Kao i u ritualnom sistemu, Njegova žrtva je ključna tačka, koja dovodi do ispunjenja plana spasenja. Sada je On ta krv novog saveza pred Bogom, posredujući u ime pokajanog grešnika (Jevrejima 7,25). Po uzoru na Hrista, pozvani smo da prinesemo sebe na žrtvu živu, ugodnu Gospodu (Rimljanima 12,1). U Hristu, oltar smrti postaje ulaz u život.

Treći deo: Primena u životu

Crkveni obredi danas

Obredi su i dalje sastavni deo crkvene zajednice adventista sedmog dana. Evo kratke liste nekih od najznačajnijih ceremonija koje se održavaju u lokalnoj crkvi. Razmislite o tome kako je svaka od ovih praksi lično uticala na vaše duhovno putovanje.

Posvećenje deteta	
Krštenje	
Sveta večera	
Venčanje	
Sahrana	

Između već i ne još

Religiozna iskustva koja stoje iza obreda proučavanih ove sedmice ukazuju na napetost koja se obično naziva „već i ne još“, koja se u Knjizi Isusa Navina manifestuje u pauzi između oslobođenja i odmora. Spasenje Izrailja bilo je trenutna i neporeciva stvarnost, ali oni su još uvek očekivali njegov konačni završetak, vreme kada su konačno mogli da uživaju u Božjem odmoru. U Novom zavetu, ova tenzija između Carstva Božijeg kao sadašnje i buduće stvarnosti je očigledna. Po mišljenju Elen G. Vajt, „Carstvo Božije (tj. Carstvo blagodati) je već uspostavljeno. Ipak, ostaje eshatološka manifestacija carstva (tj. Carstvo slave), koje ‘neće biti uspostavljeno do drugog Hristovog dolaska’ (GK 347)“. – Kvabena

Donkor, „Kingdom of God“, *The Ellen G. White Encyclopedia* (Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2013), str. 919.

1. Kako ste na svom duhovnom putovanju sa Bogom iskusili tenziju između već prisutnog i onoga što još nije došlo?

2. Kako vam činjenica da su starozavetni vernici već živeli sa ovom napetošću može pomoći da shvatite svoje hrišćansko iskustvo kao neprekidno hodočašće?

Lekcija 8

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Jevrejima 13,7*

Središte proučavanja: *4. Mojsijeva 13,30–32; Isus Navin 14,6–14; Luka 18,1–5; Isus Navin 19,49–51; 2. Korinćanima 3,18; Rimljanima 12,1.2*

Isus Navin i Halev su imali prilično intenzivan život. Proveli su svoje prve godine života kao robovi u Egiptu. Na početku punoletstva bili su svedoci silnih dela Božijih pri izlasku iz zemlje njihovog ropstva i ropstva njihovog naroda. Tokom srednjih godina, lutali su po divljini sa generacijom osuđenom na propast, koja je pokušala da ih ubije kada su njih dvojica ustali protiv njihove malovernosti. Konačno, u svojim starijim godinama, prešli su reku Jordan da bi preuzeli obećanu zemlju. Njihovi životi obuhvatali su događaje koji su ispričani u celom Petoknjižju, izuzimajući knjigu 1. Mojsijeva. Ova iskustva i događaji oblikovali su karakter ovih izuzetnih Božijih ljudi. Prošli su kroz ropstvo i slobodu, razočaranje i nadu, odlaganje i ispunjenje.

Ove sedmice imamo priliku da razmišljamo o duhovnom uspehu Isusa Navina i Haleva. Dva odlučujuća momenta karakterišu njihovu veru i posvećenost. Prvi se nalazi u povratku 12 uhoda, kada Isus Navin i Halev pokušavaju da ohrabre prvu generaciju da krene napred i osvoji zemlju, uprkos pretnjama koje su predstavljali Hananejci (4. Mojsijeva 13,30–33; 4. Mojsijeva 14,5–10). Četrdeset godina kasnije, u drugoj epizodi, Isus Navin i Halev biraju zemlju za nasledstvo. Neobičan aspekt njihovog izbora (Isus Navin 14,6–15) pokazuje zašto su oni u biblijskoj priči označeni kao primer vere, hrabrosti, posvećenosti i istrajnosti. Njihovo nasleđe ostaje i danas i može da inspiriše sadašnju generaciju da se uzda u Boga u najizazovnijim situacijama.

Drugi deo: Komentar

Perspektiva vere (4. Mojsijeva 13,25–14,10)

U tekstovima 4. Mojsijeva 13,25–14,10 svih 12 uhoda složilo se oko jasnih činjenica u svom izveštaju. Zemlja je bila veoma plodna. Voće koje su doneli bio je dokaz da u toj zemlji „teče mleko i med“, što je bila fraza na drevnom Bliskom istoku, koja opisuje izobilje hrane (videti 4. Mojsijeva 13,28). Ova formulacija nije slučajna, jer se isti izraz pojavljuje u Božijem govoru Mojsiju i narodu kada govori

o Hananu (2. Mojsijeva 3,8; 3. Mojsijeva 20,24). Zaista, zemlja je bila izvanredna. Bog je bio u pravu. Svi su se takođe složili oko vojne sposobnosti Hananejaca, opisujući ih kao veoma snažne i da žive u ogromnim, utvrđenim gradovima (4. Mojsijeva 13,29). Do ovog trenutka, Isus Navin i Halev su ćutali, jer nisu mogli da poreknu ono što su svi oni videli.

Neslaganja su počela kada je na red došlo tumaćenje ovih činjenica. Većina je zaključila: „Ne možemo ići na onaj narod, jer je jači od nas... zemlja koju prođosmo i uhodismo zemlja je koja proždire svoje stanovnike... činjaše nam se da smo prema njima kao skakavci, taki se i njima činjasmo“ (4. Mojsijeva 13,32–34). U svojoj pesimističkoj oceni, desetorica uhoda su takođe iskrivili činjenice tvrdeći da zemlja „proždire svoje stanovnike“. Time su protivrećili sebi i stvarnosti da je zemlja „izmetnula narod“ (3. Mojsijeva 18,27–29), a ne da ih jede. Tumaćenje manjine (Halev i Isus Navin) bilo je potpuno drugaćije.

Elen G. Vajt slikovito opisuje efekat izveštaja desetorice uhoda: „Njihova nevera je bacila sumornu senku na sav zbor, a moćna Božja sila, koja se tako često ispoljavala u korist izabranog naroda, bila je zaboravljena. Ljudi nisu saćekali da promise; nisu razmišljali da će im Onaj koji ih je doveo tako daleko zasigurno dati zemlju; nisu su se setili kako ih je divno Bog izbavio od njihovih tlaćitelja, presekavši put kroz more i uništivši faraonove vojske koje su ih jurile. Oni su izostavili Boga i ponašali se kao da moraju da zavise isključivo od moći oružja“ – *Patrijarsi i proroci*, str. 388.

Za razliku od kukavićluka i neverstva desetorice uhoda, Halev je insistirao: „Hajde da idemo da je uzmemo, jer je možemo pokoriti“ (4. Mojsijeva 13,31). U skladu sa ovim pozitivnim podsticajem, Isus Navin je, u zaprepašćenju cepajući svoju odeću, ponovo potvrdio da nemaju razloga za strah ako je Gospod na njihovoj strani (4. Mojsijeva 14,7–9). U direktnoj suprotnosti sa neverovatnim izveštajem o zemlji, Isus Navin je tvrdio da će njeni stanovnici biti hrana za Izrailj, a ne obrnuto (4. Mojsijeva 14,9).

Pravi izbori

Ako se život sastoji od izbora, izbori takođe otkrivaju karakter i definišu našu budućnost i nasleđe. Na kraju svojih života, Isus Navin i Halev su doneli neobićne odluke u vezi mesta gde će se nastaniti. Ovi izbori pokazuju da vreme nije promenilo njihovu potpunu posvećenost.

Planina Hevron

Halev je tražio od Isusa Navina dozvolu da nasledi planinu Hevron (Isus Navin 14,12a). Ali zašto Hevron? Istina, mesto je imalo istorijski znaćaj. Ono je bilo poznato i kao Kirijat-Arva i bilo je jedno od najstarijih naseljenih oblasti koje se pominju u Bibliji (1. Mojsijeva 23,1.2). Osim toga, tu je boravio i sam Avram i sahranjen je sa Isakom u okolini (1. Mojsijeva 25,9.10; 1. Mojsijeva 35,27–29).

Međutim, to nije bio razlog izbora koji je napravio Halev. Pošto je Halev sada imao 85 godina, mogao je da traži mesto sa lakim pristupom. Ali ni pristup nije bio razlog, jer je ipak tražio planinu. Ništa ne navodi čitaoca da pomisli da je planina Hevron bila dobra država za penzionisanje, sa poljoprivrednim mogućnostima, odličnom infrastrukturom ili pristojnom bezbednošću.

Sam Halev je izričito naveo razlog svog izbora: „Jer si čuo u onaj dan da su ondje Enakimi i gradovi veliki i tvrdi“ (Isus Navin 14,12). Želeo je utočište divova! Jedan poznati Enakim bio je Golijat iz Gata, jedinog mesta u zemlji gde su ti ljudi još uvek živeli (Isus Navin 11,22). Golijat je bio visok 2,9 metara. Halev je želeo da osvoji jedno od najizazovnijih mesta u zemlji. Ali zašto bi Halev, sa 85 godina, želeo da sruši takvo mesto? Svih tih godina, još od Kadeš Varnije nije izbrisao svoju veru ili način razmišljanja na koji se činjenice sagledavaju iz perspektive vere. Verovatno je njegov zahtev imao tri cilja: da podstakne veru kod ove nove generacije, da dokaže da je njegova generacija pogrešila i da uzvisi Božje ime. Starac koji se uzdao u Božju moć mogao je da pobedi ono što je užasnilo čitavu naciju.

Nasleđe Isusa Navina

Isto tako, izbor Isusa Navina nije bio vođen ličnom dobiti. I Isus Navin i Halev predstavljaju primer prave suštine liderstva: služiti drugima, a ne sebi. Iako se malo govori o Halevu, put Isusa Navina – od Mojsijevog pomoćnika (Isus Navin 1,1) do toga da postane Jahveov sluga (Isus Navin 24,29) – relativno je jasan. Međutim, kako je Isus Navin razvio svoj lik vođe?

U početku je Isus Navin učio pod senkom jednog velikog vođe. Tokom čitavog pojavljivanja Isusa Navina u Petoknjižju, bio je pod Mojsijevom upravom. Na primer, u tekstu 2. Mojsijeva 17,8–13, pobeda Isusa Navina na bojnopolju zavisila je od toga što je Mojsije visoko držao štap. U tekstu 2. Mojsijeva 32,17.18, Isus Navin je viđen kako prati Mojsija na vrh planine. Kao jasan znak vlasti nad Isusom Navinom, Mojsije je promenio njegovo ime (4. Mojsijeva 13,16).

Još veoma mlad (*naar*), Isus Navin je izabran da sledi Mojsija (2. Mojsijeva 33,11) i tokom celog svog odraslog života bio je usko vezan za njega. Drugo, uprkos prvobitnom nedostatku iskustva, izabran je od Boga jer je bio posvećena osoba (4. Mojsijeva 27,18). Shodno tome, njegov život nije bio vođen nikakvom zemaljskom ambicijom za samoveličanjem ili ličnim zadovoljstvom. Gledajući stvari iz duhovne perspektive, Isus Navin je živio za Božju slavu, dajući prioritet onome što je zaista važno. Konačno, Isus Navin je učio na sopstvenim greškama. Nakon Mojsijevе smrti, Isus Navin je i dalje bio vođa koji se obučava. Ova ideja je očigledna u epizodi sa Gajem (Isus Navin 7) i u

incidentu sa Gavaonjanima (Isus Navin 9). U stvari, učenje liderstva je doživotno putovanje obuke, rasta i transformacije.

Život ova dva duhovna velikana, Isusa Navina i Haleva, uči nas najmanje pet vrednih lekcija. Prvo, životne okolnosti nisu toliko važne koliko činjenica kako ih vi doživljavate. U palom svetu okolnosti su često okrutne, ali božansko Otkrivenje daje prave naočare da ih vidimo u njihovoj stvarnoj i privremenoj perspektivi. Drugo, vera ne zanemaruje činjenice, jednostavno nudi drugačiji ugao razumevanja. Treće, umesto da se žalimo, pozvani smo da se pouzdamo i potčinimo se Božjim planovima, koji su uvek bolji od naših. Četvrto, blagoslovi dolaze onima koji u potpunosti ostaju u Gospodu. U duhovnom svetu, vera mnogih slabi kako vreme prolazi, jer gube „prvu ljubav“ (Otkrivenje 2,4). Međutim, takav gubitak ljubavi i vere nije bio slučaj sa Isusom Navinom i Halevom, koji su tokom svog života zadržali veru i potpunu posvećenost Božjem planu. Konačno, život u svim njegovim dimenzijama treba živeti prema planovima koje je utvrdio Bog, a ne biti motivisan pohlepnim i sebičnim ambicijama. Životi Isusa Navina i Haleva su primer Pavlovih reči u 1. Korinćanima 10,31: „Ako dakle jedete, ako li pijete, ako li što drugo činite, sve na slavu Božiju činite“.

Treći deo: Primena u životu

Koja je vaša perspektiva?

Kada ljudi imaju priliku da lete avionom ili se popnu na visoku planinu da vide grad odozgo, shvataju koliko zgrade izgledaju sitne kada su gledane sa velike visine. Međutim, kada prošetaju kroz isti grad, shvate koliko su oni sami mali u odnosu na ove građevine. Šta se promenilo? Samo perspektiva, tačka gledišta sa koje su posmatrali stvari.

Kada se suočimo sa životnim izazovima, možemo ih posmatrati iz perspektive sumnje ili vere. Kao što je neko jednom rekao: „Sumnja vidi prepreke. Vera vidi put! Sumnja vidi najmračniju noć, vera vidi dan! Sumnja se plaši da napravi korak. Vera se uzdiže visoko! Sumnja se pita „Ko može da veruje?“ Vera odgovara, „Ja!“ – Paul Lee Tan, *Encyclopedia of 7700 Illustrations* (Garland, TX: Bible Communications, 1996), str. 404.

Razmotrite sledeće priče i razmislite o ulozi sumnje i vere u njima:

1. Avram, sa 100 godina, veruje u Božje obećanje o brojnom potomstvu (1. Mojsijeva 15,1–6; 1. Mojsijeva 17,1–7; 1. Mojsijeva 21,1–7).

2. Jelisije se moli da se otvore oči njegovog sluga i da tako vidi Božju vojsku oko sebe (2. O carevima 6,17).

3. Isus objašnjava svojim učenicima da će se preko slepog čoveka otkriti dela Božja (Jovan 9,1–7).

4. Pavle, zatvorenik, apeluje na kralja Agripu i njegov sud da postanu slični njemu (Dela 26,28.29).

5. Razmislite o bolnoj i izazovnoj stvarnosti u narativu vašeg života. Kako vas posmatranje ovih stvari iz perspektive vere može ohrabriti i pružiti rešenost da se suočite s njima?

Lekcija 9

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Zaharija 9,12*

Središte proučavanja: *1. Mojsijeva 3,17–24; 5. Mojsijeva 6,3; Isus Navin 13,1–7; Jevrejima 12,28; 3. Mojsijeva 25,1–5. 8–13; Jezekilj 37,14.25*

Od svog početka, pa do kraja, Sveto pismo naglašava povezanost između Božjeg naroda i zemlje. Zemlja je važna tema u proučavanju prvih događaja (protologija), kao i u proučavanju poslednjih događaja (eshatologija), u Bibliji. U lekciji koja se proučava ove sedmice, teološka dimenzija zemlje je proučavana iz perspektive osvajanja. U središnjem delu Knjige Isus Navina, nakon opisa početnog preuzimanja zemlje, autor se bavi podelom zemlje između 12 plemena. Iako će nekim čitaocima geografski detalji biti dosadni, oni su ključni u prenošenju poruke ove knjige, pokazujući kako Bog drži obećanje dato Izrailjskim precima.

U ovom kontekstu, zemlja je bukvalni i fizički entitet, mesto na kome bi Izrailj mogao da napiše novo poglavlje svoje istorije. Međutim, kako se priča o otkupu odvija, tipološki karakter zemlje postaje sve očigledniji. Posle nekoliko stotina godina, i sam Izrailj se suočava sa izgnanstvom, a nada u povratak rasplamsava se tokom vavilonskog ropstva. Juda se vraća u zemlju, ali ne nalazi trajni odmor. Takav odmor može se naći samo u Mesijinim dostignućima. U Isusu, sadašnja stvarnost duhovnog odmora ne poništava budući bukvalni povratak kući, kada će Božji narod ponovo posedovati zemlju. U Isusu, trenutna stvarnost duhovnog odmora ne negira budući bukvalni povratak u zemlju. U međuvremenu, mi živimo kao izbeglice prognane iz našeg pravog doma, putujući prema našoj stvarnoj zemlji koja je određena, ne geografskim granicama, već Božjim prebivalištem među Njegovim narodom.

Drugi deo: Komentar

Teologija zemlje: između stvaranja i novog stvaranja

Sledeća tabela rezimira biblijsku teologiju zemlje od knjige 1. Mojsijeva do knjige Otkrivenje:

Faza istorije otkupa	Status kretanja	Odnos prema zemlji	Biblijske reference
Originalni plan – Edemski vrt	Statičan, sedelački	Posedovanje	1. Mojsijeva 1&2
Sud	Nomadski (spolja)	Izgnanstvo	1. Mojsijeva 3–11
Obećanje	Nomadski (unutra)	Hodočašće	1. Mojsijeva 12–5. Mojsijeva 34
Obnova	Statičan, sedelački	Posedovanje (nepouzdana)	Isus Navin 1&2; 2. O carevima 24
Sud	Nomadski (spolja)	Izgnanstvo	2. O carevima 25; Jeremija; Jezekilj
Obećanje	Nomadski (unutra)	Hodočašće	Isaija 40–65; Agej; Zaharija
Obnova	Statičan, sedelački	Posedovanje (nepouzdana)	Jezdra; Nemija
Mesijanska obnova	Statičan Nomadski (unutra)	Posedovanje (postojeće) Hodočašće (još uvek bez)	Novi zavet
Originalni plan – Novi Edemski vrt	Statičan	Posedovanje	Otkrivenje 21&22

U prvobitnom Božjem planu, ljudski rod je bio zamišljen da vlada zemljom (1. Mojsijeva 1,28) i prebiva u mestu večnog zadovoljstva zvanom Rajski vrt (1. Mojsijeva 2,8), gde su Adam i Eva mogli da uživaju u direktnom kontaktu sa Njim (1. Mojsijeva 3,8). U ovom statičnom stanju, oni bi uživali u večnom životu, koji bi bio uslovljen njihovom odanošću Stvoritelju. Međutim, greh je poremetio ovaj prvobitni plan, što je dovelo do prvog izmeštanja u ljudskoj istoriji. Pod osudom, Adam i Eva su doživeli izgnanstvo, napustivši vrt (1. Mojsijeva 3,23.24). Sa teološke tačke gledišta, pomeranje sa mesta koje je Bog odredio označilo je posledicu neposlušnosti. U tom smislu, članovi prve porodice su postali i prve duhovne izbeglice, živeći kao nomadi, čekajući povratak.

Prvi znak mogućeg povratka pojavio se u pozivu Avramu, u kome mu je Bog zapovedio: „Idi iz zemlje svoje... u zemlju koju ću ti ja pokazati“ (1. Mojsijeva 12,1). U istoriji spasenja, važnost Avramovog poziva može se ispravno vrednovati samo kada se shvati da je on označio prelazak sa suda na obećanje. Iako je Avramova porodica ostala nomadska nekoliko vekova, njegova poslušnost je pokrenula putovanje ka Obećanoj zemlji. Na tom putu Avram je doživljavao periode izgnanstva, privremeno napuštajući zemlju i vraćajući se kasnije (1. Mojsijeva 12,10–20; 1. Mojsijeva 20,1–17). Slično, i njegovi potomci su prolazili kroz cikluse odlaska i povratka, kao na primer kada su postali izbeglice u Egiptu, a kasnije i robovi, sve dok Bog nije intervenisao (2. Mojsijeva 6,5). Žak Dukan pravilno objedinjuje teološko značenje ovih nomadskih putovanja: „Kroz ova nomadska putovanja porodice obećanog semena, nikada ne stižu, nikada nisu zadovoljne, uvek žudeći za domom, dok knjiga 1. Mojsijeva vibrira pulsiranjem nade. Iako su okusili božanske blagoslove, znake Božjeg vernog ispunjenja Njegovog obećanja, Adam, Noje i patrijarsi su nastavili da čekaju konačnu božansku pobedu nad zlom i smrću. Jer samo bi to njih, i nas, celu tvorevinu, vratilo u Rajski vrt“. – Doukhan, *Genesis*, The SDA International Bible Commentary (Nampa, ID: Pacific Press; Silver Spring, MD: Review and Herald, 2016), str. 37.

400-godišnje hodočašće Avramove dece završeno je 40-godišnjim putovanjem kroz pustinju, gde je Mojsijev poslednji govor, u knjizi 5. Mojsijeva, pripremio Izrailj da pređe sa obećanja na obnovu, iz nomadskog u statično stanje. Teološki, Isus Navin je predvodio Izrailj da se vrati u Božju zemlju. Ovaj povratak ne znači da je Hanan stvarna lokacija Rajskog vrta. Geografske granice ne određuju Božju zemlju, već Njegovo prisustvo u njoj (2. Mojsijeva 25,8; 2. Mojsijeva 33,14).

Dakle, knjiga Isusa Navina takođe označava važnu tranziciju u istoriji spasenja, kada je Božji narod trebalo da pokori zemlju i uživa u odmoru. Nažalost, u roku od samo jedne generacije, Izrailj je počeo da živi u neposlušnosti, a njihova vlast nad zemljom postala je slaba (Isus Navin 2,10–13). Od vremena Isusa Navina do perioda opisanog u 2. O carevima, Izrailj se većinu vremena borio da zadrži kontrolu nad zemljom. Pred kraj ovog perioda, Bog je poslao proroke da upozore Njegov narod na predstojeći sud zbog kršenja zaveta, ali oni nisu poslušali (Jeremija 7,23–27). Pod presudom, Izrailj i Juda su bili prognani sa mesta koje im je Bog odredio (2. Carevima 17,7–40; 2. Carevima 25,1–26). Tokom izgnanstva, ponovo su postali nomadski narod, napuštajući zemlju i odlazeći u pravcu suprotnom od Avrama (Psalam 137).

Međutim, izgnanstvo nije trebalo da traje duže od 70 godina (Jeremija 25,11,12). U proročkim knjigama, obećanje o povratku bilo je usko povezano sa nepromenljivom porukom suda. Ovaj povratak je ekvivalentan novom stvaranju (Isaija 65,17), sa edemskim prizvucima (Isaija 51,3; Jezekilj 36,35). Jezdra i Nemija su ponovo doveli Božji narod nazad u Hanan, uz obećanje da će Bog blagosloviti njihove napore da obnove Jerusalim. Iz Vavilona, sada persijske provincije, Božji narod je hodočastio prema zemlji (Jezdra 1, Nemija 2). Uprkos snažnom protivljenju (Jezdra 4), narod je na kraju uspeo da obnovi Jerusalim

(Nemija 11,12). Međutim, tokom celog procesa, Jezdra i Nemija su morali da se bore protiv otpadništva koje je mučilo narod Izrailja (Jezdra 10, Nemija 13). Uprkos ranom preporodu i duhovnim reformama, posedovanje zemlje ponovo je postalo neizvesno, a narod koji se vraćao suočio se sa teškim vremenima pod stranim ugnjetavanjem tokom međuzavetnog perioda.

Sa dolaskom Mesije, svetlost je ponovo zasjala. Već prvi stih Novog zaveta je pokazao da je Isus predstavljao novi početak za čovečanstvo (Matej 1,1). Isus je došao da pobedi tamo gde je Adam bio poražen. Hristovo odbijanje đavolje ponude da mu dâ sva carstva na zemlji ne znači da Isus neće osvojiti ta carstva, već jednostavno pokazuje da će ih zadobiti na Božji način (Matej 4,8–10). Kao novi Adam, On je postao vladar svih naroda, čije carstvo neće proći (1. Korinćanima 15,22–26). Ova univerzalnost zemlje je očigledna u konceptu Božjeg carstva, koje je Isus postavio. Ova ideja nije ni produhovljenje ni reinterpretacija starozavetnog koncepta zemlje. U stvari, ona je usklađena sa univerzalnim aspektom Avramovog saveza koji je već očigledan u prvobitnom kontekstu (1. Mojsijeva 12,3; 1. Mojsijeva 17,6.16). Ono što Novi zavet radi jeste da precizira kada i kako će obećanja biti ispunjena.

Ostvarenje carstva Božijeg u Isusu unosi tenziju koja nije uvek bila očigledna u Starom zavetu. Iako je Hristos doneo konačnu obnovu, Njegov narod je još uvek bio na hodočašću. U jednom smislu, Njegov narod je već bio deo Njegovog carstva jer nas Bog „s njim vaskrse i posadi na nebesima u Hristu Isusu“ (Efescima 2,6). Ipak, Njegovi učenici su još uvek bili nomadi u svetu kome nisu pripadali (Jovan 17,11–19), čekajući ispunjenje obećanja.

Nomadsko iskustvo Božjeg naroda prema svom određenom prebivalištu završava se u Novom Jerusalmu, koji je jasno opisan, ne samo kao povratak u obećanu zemlju, po uzoru na priču iz knjige 2. Mojsijeva, već i kao povratak u raj. Reka života teče sredinom grada, zaliva drvo života, koje je dostupno svim narodima. Kao i u Edemu, nema mesta za prokletstvo greha i smrti, a Bog ponovo prebiva sa svojim narodom (Otkrivenje 22,1–5). Ovde se iskupiteljska priča vraća tamo gde je počela. U središtu svega stoji krst, na kom je Mesija svojom krvlju obezbedio povratnu kartu. Novi Adam je Onaj koji će vratiti svoju decu izbeglice kući. Oh, kako će to biti veličanstven dan!

Treći deo: Primena u životu

Zemlja i nada

U biblijskom kontekstu, zemlja i nada su suštinski povezani. Ova veza je očigledna u tekstu Zaharija 9,12, u kojoj Bog poziva „sužnje, koji se nadaju“ da se vrate. Ovi pojedinci su čekali ovaj poziv tokom dugih godina izgnanstva i konačno je došlo vreme da se vrate u Jerusalm.

1. **Šta vama lično poručuje slika „sužnji, koji se nadaju“?**
2. **Koje paralele nalazite između iskustva prognanika u Vavilonu i vašeg duhovnog iskustva, posebno u kontekstu skorog drugog Hristovog dolaska?**

Nada, ljubav i vera

Avgustin Hiponski je rekao: „Nema ljubavi bez nade, nema nade bez ljubavi, ni ljubavi ni nade bez vere“. – Augustine of Hippo, *The Enchiridion: On Faith, Hope, and Love* (Washington, D.C.: Gateway, 1996), str. 9. Ova tri elementa se takođe pojavljuju zajedno u pesmi koju su napisali Bendžamin Geider, Džef Silvi i Kim Viliams.

„Ja sam sužanj koji se nada, vezan svojom verom

Vezan okovima za Tvoju ljubav, zaključan u milosti

Slobodan sam da odem, ali nikada neću otići

Ja sam divno, voljno, slobodno

sužanj koji se nada.“ – Bend The Gaither, „Sužanj koji se nada“, 2008.

Na koji način vidite odnos između nade, ljubavi i vere na svom duhovnom putu?

Živeti kao izbeglica

Prema Agenciji Ujedinjenih nacija za izbeglice, širom sveta ima oko četrdeset četiri miliona izbeglica. Većina njih je bila prinuđena da pobegne iz svojih zemalja zbog nasilja, političke nestabilnosti i rata. U starozavetnom zakonu, iskustvo Izrailja kao stranca u Egiptu trebalo je da utiče na to kako Izrailjci treba da se ophode prema strancima među njima (2. Mojsijeva 23,9).

Kako bi vaše iskustvo kao duhovnog stranca trebalo da utiče na način na koji se danas ophodite prema izbeglicama?

Lekcija 10

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: 1. *Korinćanima 10,11*

Središte proučavanja: 1. *Korinćanima 10,1–13; Matej 2,15; Isus Navin 1,1–3; Dela 3,22–26; Jevrejima 3,7–4.11*; 2. *Korinćanima 10,3–5*

Tipologija je jedan od glavnih načina na koji novozavetni autori koriste Stari zavet i ukorenjena je u istoriji i teologiji. U Starom zavetu, tipovi su poput vrste

istorijske analize koja predviđa stvarnost koju će doneti Isus. U tom smislu, tipologija je oblik proročanstva predskazanih kroz događaje, a ne kroz reči. Tipologija je takođe utemeljena na teologiji jer Bog vodi događaje, bira određene pojedince i uspostavlja institucije koje proročki nagoveštavaju iskupiteljsku stvarnost, koju je pokrenuo Isus. Poput proročanstva, tipologija ukazuje na Božji suverenitet nad istorijom jednog naroda i celog čovečanstva.

Uprkos važnosti koju ima tipološko tumačenje Svetog pisma, mnogi hrišćani nisu upoznati sa tom temom. Proučavanje Knjige Isusa Navina pruža odličnu priliku da naučite više o biblijskoj tipologiji i da razmotrite kriterijume za identifikaciju tipova u Starom zavetu, njihovo ispunjenje u Novom zavetu i praktičnu relevantnost tipologije za adventiste danas.

Putem tipologije, koja ističe Božje obrasce u celom Svetom pismu, ljudi mogu da shvate Njegov suverenitet nad istorijom i Njegovu trajnu milost prema čovečanstvu, uprkos upornom grešenju Njegove dece. Istorija je platforma na kojoj Bog otkriva svoju ljubav prema čovečanstvu. Ovo otkrivenje se odvija kroz različite faze, zamršeno povezane sa jedinstvenim izrazima večnog saveza između Boga i Njegove tvorevine. Ovi izrazi čine okosnicu tipologije. Obrasci koji se nalaze u tipologiji Isusa Navina ističu Božju želju da spasi svoj narod, kako bi uživali u Njegovom prisustvu i odmorili se, bez straha, u Njegovoj neverovatnoj ljubavi.

Drugi deo: Komentar

Definicija

Nije preterano tvrditi da „istorijski, adventizam sedmog dana nije samo proročki pokret, on je i tipološki pokret“. Od početka adventizma, „tipologija je bila metod koji je korišćen za procenu, iskustvo i razumevanje adventističkog

identiteta, uloge i poruke u istoriji spasenja“. – Erick Mendieta, „Typology and Adventist Eschatological Identity: Friend or Foe?“ *Andrews University Seminary Student Journal*, no. 1 (Spring 2015): str. 45, 46. Postoje dve vrste tipologije: vertikalna i horizontalna. Vertikalna tipologija se tiče odnosa nebeske i zemaljske svetinje. Najpoznatiji je i najproučavaniji način u okviru adventizma. Horizontalna tipologija uključuje odnos između Starog i Novog zaveta, i to je jedan od primarnih načina da se razazna Isus u spisima „Mojsija i svih proroka“ (Luka 24,27). Horizontalna tipologija biće fokus naše lekcije za ovu sedmicu.

Tradicionalno shvatanje tipologije može se sažeti u sledeću definiciju: „proučavanje osoba, događaja ili institucija (tipovi) koje je Bog osmislio da predoče njihova ispunjenja u poslednje vreme (antitipovi) u Hristu i u evanđeoskoj realnosti koju je On doneo“. – Richard M. Davidson, *In the Footsteps of Isus Navin* (Hagerstown, MD: Review and Herald, 1995), str. 26. Ovakva definicija nije proizvoljno nametnuta Svetom pismu, već proizlazi iz pregleda odlomaka u kojima se grčki izraz *typos* (tip) javlja u Novom zavetu (1. Korinćanima 10,1–13; Rimljanima 5,12–21; 1. Petrova 3,12–21); kao što je prikazano u uticajnom delu čiji je autor Richard M. Davidson, *Typology in Scripture: A Study of Hermeneutical Typos Structures* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1981).

Prepoznavanje tipologije Isusa Navina

Prema Dejvidsonovoj definiciji, postoje četiri kriterijuma za identifikaciju tipova i antitipova: istoričnost, podudarnost, prefiguracija i eskalacija. Prvo, tipovi su istorijske stvarnosti dokumentovane u Starom zavetu. Kada se novozavetni autor osvrće na Stari zavet kako bi pronašao tipove, on traži događaje, osobe ili institucije ukorenjene u istoriji. Na primer, u parabolama nema tipološkog značaja (uporedi sa Isus Navin 9,7–15; 2. Samuilova 12,1–4). U tipologiji, Bog deluje u istoriji, stvarajući obrasce od proročkog značaja koje će kasnije Njegov narod i proroci prepoznati. Iz novozavetne perspektive, nema sumnje da je Isus Navin istorijski lik. U svom završnom govoru, Stefan pripoveda o ulozi Isusa Navina kao vođe Izrailja tokom osvajanja, za vreme kog je šator od sastanka donet u Hanan (videti Dela 7,44.45). Isus Navin se takođe pominje u Jevrejima 4,7.8 kao onaj koji je doneo privremeni odmor Izrailju.

Još jedan fundamentalni korak u identifikaciji tipoloških odnosa između Starog i Novog zaveta je prisustvo legitimnih podudarnosti. Ove podudarnosti moraju biti istorijski validne, autentične, a ne samo slučajne ili imaginarne. Pored podudarnosti pomenutih u lekciji od srede, Isus Navin i Isus dele isto ime, koje se razlikuje na hebrejskom i grčkom, kao i na engleskom. Čini se da ovo nije slučajno iz dva razloga. Pre svega, ovaj naziv je prvi u biblijskom kanonu sa teoforičnim elementom, konkretno, rečcom koja se odnosi na Božje ime. Ime Isus Navin je kombinacija hebrejskog glagola *ysh'* (spasiti) i rečce *yo* (jo), što je skraćena od Jahve (obično se prevodi kao „GOSPOD“). Drugo, Isus Navin nije

njegovo originalno ime. Mojsije je, verovatno pod božanskim uticajem, promenio ime iz Osija (spasenje) u Isus Navin (Jahve je spasenje) (4. Mojsijeva 13,17).

Treći element koji treba uzeti u obzir je prefiguracija. Bog proročki osmišljava legitimne tipove koji bi mogli biti prepoznatljivi i pre njihovog ispunjenja, bar u svojim osnovnim konturama. Ovaj element pojačava ideju da novozavetni autori nisu oni koji kreativno izmišljaju veze između zaveta. Proročki element starozavetnog tipa već je upisan u biblijski tekst. Iz tog razloga, prvobitna publika je mogla da shvati ovaj predviđajući značaj kroz tragove koje su ostavili nadahnuti autori. Kada je većina tragova pronađena, pošto su čitaoci upoređivali jedno po jedno prethodno otkrivenje sa novijim, sasvim je prirodno da su tipovi postajali sve očigledniji kako je kanon rastao.

Ovde treba ponovo naglasiti dve važne tačke. Prvo, samo su događaji povezani sa Hristom mogli da otkriju mesijanski značaj Starog zaveta u punoj snazi. Drugo, u istoriji tumačenja, neki tipovi su prepoznati samo retrospektivno. Ipak, ove činjenice ne isključuju postojanje proročke važnosti u originalnom kontekstu i mogućnost da izvorna publika prepozna taj značaj. Identifikovanje ovih tekstualnih naloga služi kao kontrola u tumačenju, sprečavajući čitaoca da nametne tekstu nešto čega nema. Bez takvih kontrola, tipologija se lako deformiše u alegoriju. Alegorija je bila dominantan metod biblijskog tumačenja tokom srednjeg veka. Za razliku od tipologije, alegorija pronalazi duhovna značenja u Starom zavetu koja su strana autorovoj nameri i izvornom kontekstu.

Ovde se može pomenuti dodatni tekstualni nalog, koji potvrđuje tipologiju Isusa Navina u Starom zavetu: jedinstveni karakter veze Isusa Navina sa misijom Anđela Gospodnjeg, prethodećeg Hrista u Petoknjižju. Dejvidson sugerije da „opisi misije Isusa Navina i misije Anđela Gospodnjeg sadrže brojne paralelne izraze, koristeći potpuno iste hebrejske reči. I Isus Navin i Anđeo Gospodnji trebalo je da „pređu ispred“, „idu ispred“ Izrailja, „uvedu ih u zemlju“ i „navedu ih da je naslede“ (uporediti 2. Mojsijeva 23,23; 4. Mojsijeva 27,17.21; 5. Mojsijeva 3,28; 31,3.23). Dejvidson takođe podvlači direktnu vezu između Isusa Navina (sveštenika nakon izlaska iz Egipta) i Mesije u Zahariji 6,12, u kojoj „prorok izjednačava ime Isusa sa Mesijom: ‘I reci mu govoreći [Isusu, sinu Josedekovom], ovako veli Gospod nad vojskama: evo čovjeka, kojemu je ime klica, koja će klijati s mjesta svoga i sagradiće crkvu Gospodnju!’“ – Davidson, *In the Footsteps of Joshua*, str. 29, 30.

Poslednji kriterijum za identifikaciju tipologije koji ovde treba pomenuti je eskalacija. Koncept eskalacije dobro je ilustrovan metaforom „senke“, koju je koristio autor Poslanice Jevrejima da objasni odnos između levitskog sistema prinošenja žrtava, uključujući praznike i rituale, koji su ukazivali na Isusa. Eskalacija uključuje uzdizanje ili intenziviranje od tipa do antitipa: krešendo od lokalnog do univerzalnog, od privremenog do konačnog, od vremenskog do večnog, i od ljudskog do božanske sfere.

Ova progresija je evidentna u tipologiji Isusa Navina. Kao što je Isus Navin predvodio osvajanje Hanana i obezbedio privremeni odmor Izrailju, novi Isus

Navin komanduje nebeskom vojskom u kosmičkoj borbi „s poglavarima i vlastima, i s upraviteljima tame ovoga svijeta, s duhovima pakosti ispod neba“ (Efescima 6,12). Njegova pobjeda je konačna i daje večni počinak Božjem narodu.

Biblijska tipologija je fascinantna oblast biblijskih studija i ne bi trebalo da bude ograničena samo na teologe. U svom dijalogu na putu za Emaus, Isus je nežno prekorio dvojicu učenika što nisu tipološki čitali Sveto pismo:

„I on im reče: o bezumni i sporoga srca za vjerovanje svega što govoriše proroci! Nije li to trebalo da Hristos pretrpi i da uđe u slavu svoju? I počevši od Mojsija i od sviju proroka kazivaše im što je za njega u svemu pismu.“ (Luka 24,25–27). Neka adventisti sedmog dana izbegnu istu grešku danas.

Treći deo: Primena u životu

Božja doslednost danas

Različiti tipovi su zasnovani na istorijskim obrascima koji su bili pod uticajem božanskih intervencija, kao rezultat Božjih obećanja. Oni pokazuju Božju vernost u Njegovim interakcijama sa čovečanstvom i Njegov vrhovni autoritet nad istorijom. Tipologija nije samo metod za tumačenje Starog zaveta u odnosu na Isusa; to je i način tumačenja istorije.

Šta mislite, kako vam Božja doslednost i kontrola nad istorijom mogu pomoći da se nosite sa neizvesnostima ljudskog postojanja?

Tipologija danas

S jedne strane, proučavanje tipologije nam pomaže da razumemo ko je Isus i šta Bog radi kroz Njega. Pokazuje kako pojedinci kao što su Mojsije, Aron i David nagoveštavaju uloge Mesije kao sveštenika, proroka i cara. Slično tome, institucionalni tipovi, kao što su žrtve i verski praznici poput Pashe, otkrivaju zamensku prirodu Njegove misije. Tipološki događaji takođe ukazuju na stvari koje će Isus učiniti u ime svog naroda. S druge strane, tipologija otkriva Božja očekivanja u vezi sa Njegovom decom.

Uzimajući u obzir ova dva aspekta tipologije, šta sledeći tipovi otkrivaju o Isusu i kako možete koristiti njihove primere da oblikujete svoj život u skladu s Božjom voljom?

1. Isak pokorno leži na oltaru (1. Mojsijeva 22, uporedi sa Jevrejima 11,17–19)

2. Josif kao oslobodilac svoje porodice u njegovoj interakciji sa braćom (1. Mojsijeva 44,45)

3. Mojsije kao izbavitelj i zastupnik Izrailja (2. Mojsijeva 32,30–34)

4. David kao izabrani (mesija) car u interakciji sa Saulom (1. Samuilova 24,26)

Lekcija 11

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Priče Solomunove 15,1*

Središte proučavanja: *Isus Navin 22; Efescima 6,7; Jovan 7,24; 4. Mojsijeva 25; Priče Solomunove 15,1; 1. Petrova 3,8.9*

Ne postoji narod bez zakona i zemlje. Takav je slučaj i sa biblijskim Izrailjem koji prima Božji zakon (2. Mojsijeva) i dobija zemlju (Knjiga Isusa Navina). Međutim, kao carstvu sveštenika, njima je takođe bio potreban snažan identitet, ukorenjen u njihovom pozivu da kao izabrani narod budu Božji predstavnici na zemlji. Takav identitet ne bi opstao bez dva osnovna elementa: potpune posvećenosti i jedinstva. O ovoj temi govori poglavlje Isus Navin 22. U ovom trenutku, zemlja je osvojena i podeljena između svih plemena – barem delimično (jer ima još posla). Bez obzira na ovu činjenicu, Izrailj je ipak morao da shvati šta znači biti Izrailj. Potreba da razumeju svoj identitet je svrha završnih govora u knjizi, koji se nalaze u tekstovima Isus Navin 22,1–8; Isus Navin 23 i Isus Navin 24,1–28.

Kao i kod govora koji se nalaze u poglavljima 23 i 24, reči Isusa Navina u Isus Navin 22,2–8 upućene pripadnicima Ruvimovog, Gadovog i polovini Manasijinog plemena, koji su odlazili na drugu stranu Jordana, trebalo je da budu oproštajni govori. Iako osmišljen kao oproštajni govor, zbog epizode sa oltarom u drugom delu poglavlja, Isus Navin je ponovo stupio u interakciju sa ovim plemenima. Isus Navin otkriva put ka potpunoj posvećenosti, koji počinje ljubavlju i završava se služenjem. Incident koji uključuje prekojordska plemena, u drugom delu poglavlja, pokazuje da pojedinačna ili grupna posvećenost Gospodu, bez jedinstva, takođe predstavlja pretnju Božjem planu. Ako Izrailj želi da izdrži predstojeće izazove, ne može da zaboravi ko je u odnosu na Boga i ko su oni u odnosu jednih prema drugima.

Drugi deo: Komentar

Poglavlje Isus Navin 22 sadrži poslednji narativ knjige, kojem prethodi kratak govor uvaženog vođe prekojordskim plemenima, koja su, pošto su ispunila Mojsijevu zapovest pomažući svojoj braći u osvajanju, bila spremna da pređu preko Jordana. U svom govoru, Isus Navin je naglasio da su prekojordska plemena, iako će biti geografski odvojena, i dalje deo Izrailja i da treba da žive u skladu s tim. Njegova poruka se fokusirala na važnost svesrdne posvećenosti Jahveu u kontekstu saveza, koji zahteva služenje zasnovano na

ljubavi. Uprkos geografskoj odvojenosti, pozvani su da ostanu ujedinjeni u svojoj odanosti Tori i njenom davaocu. Podizanje oltara poslužilo bi kao test i njihove posvećenosti i njihovog jedinstva.

Od ljubavi do službe

U poglavlju Isus Navin 22, vođa Izrailja se bliži kraju svog naloga. Zemlja je podeljena, a Izrailj ima relativnu kontrolu nad preostalom teritorijom koju treba osvojiti. Sada počinje sezona oprostaja. Kako je Isus Navin bio uveren da više neće videti vođe prekojordanskih plemena (što se ubrzo pokazalo kao njegovo pogrešno uverenje), dao im je poslednja uputstva. U tipičnoj strukturi saveza, Isus Navin ih je pohvalio što su sledili sve što su Mojsije i on naredili i što su pomogli svojoj braći tokom osvajanja (Isus Navin 22,2.3). Zatim je naglasio Božju vernost u ispunjavanju svojih obećanja i rekao da je vreme da se odmore (Isus Navin 22,4). Pre njihovog odlaska, on je sumirao srž Tore (zakona) i objasnio put do potpune posvećenosti sa pet neprolaznih izraza, napredujući logično od ljubavi do služenja:

Prvo, „ljubiti Jahvea, svog Boga“. Ljubav je temelj Božijeg karaktera i od nje sve počinje. Služenje bez ljubavi je legalizam. Takva služba je iskrivljavanje Tore i Bog je ne može prihvatiti. Pored hodanja svim putevima Njegovim i držanja zapovesti, ljubav je sažetak zakona, što je i Mojsije izrekao pre svoje smrti (5. Mojsijeva 10,12.13.20; 5. Mojsijeva 11,1; 5. Mojsijeva 6,4–15; 5. Mojsijeva 13,4.5). Nema kontradiktornosti između Starog i Novog Zaveta u otkrivenju Boga: On je stvorio ljudska bića da imaju zajednicu sa Njim, zasnovanu na ljubavi, a ne na strahu. Kao što Pavle kaže, u 1. Korinćanima 13,2, bez „ljubavi“ mi smo „ništa“. Naša ljubav je odgovor, jer mi Njega volimo zato što je On prvi voleo nas (1. Jovanova 4,19). Predmet naše ljubavi je uravnotežen između božanske transcendentnosti Stvoritelja (Elohima) i ispoljavanju božanskog, našeg Gospoda (Jahvea), u materijalnom svetu, koji prebiva sa svojim narodom.

Drugo, „da hodi svim putevima Njegovim“. Biblija često koristi metaforu „hodanja“ na odnos između Boga i Njegovog naroda. Izražava, s jedne strane, bliskost, a s druge, saglasnost. U bukvalnom smislu Bog hodi (na jevrejskom *hlk*) sa svojim narodom (2. Mojsijeva 13,21, uporedi sa 1. Mojsijeva 3,8). U duhovnom smislu, On ih poziva da hodaju sa Njim. Sa ovom pozadom, slika postaje odnos, jer „hoće li dvojica ići zajedno, ako se ne sastanu?“ (Amos 3,3). Pored toga, ukazuje na ponašanje koje se očekuje od onih koji izaberu da hode sa Bogom, kao što se vidi u tekstu 3. Mojsijeva 26,23.24: „Ako se ni od toga ne popravite, nego mi jošte uzidete nasuprot, i ja ću vama ići nasuprot, i biću vas još sedam puta više za grijehe vaše“.

Treće, „držati zapovesti Njegove“. Držanje zapovesti kao izraza Božje volje je prirodan rezultat zahvalnog srca koje shvata šta je Bog učinio. U ovom nizu dolazi do progresije od ljubavi, kao početne tačke, prve iskre, do odnosa poverenja, koji rezultira poslušnošću. Zato Jovan kaže da „Njegove zapovesti nisu teške“ (1. Jovanova 5,3). Jasno je da prava poslušnost proizlazi iz ljubavi, kao što je očigledno u Isusovim rečima upućenim učenicima: „Ako imate ljubav k

meni, zapovijesti moje držite“ (Jovan 14,15). Poštovanje zakona donelo bi život Izrailju (3. Mojsijeva 18,5), ne život u spasonosnom smislu, već život u izobilju na zemlji. Držeći se božanskih principa, Izrailj bi mogao da uspostavi pravedno i prosperitetno društvo, čiji bi uspeh bio svedočanstvo svetu.

Četvrto, „držati Ga se čvrsto“. Hebrejski glagol *dbq* takođe znači „prilepiti se“, i u doslovnom i u metaforičkom smislu. U poslednjem, to ukazuje na stanje odanosti, naklonosti i bliskosti. Prvo pojavljivanje reči opisuje čoveka koji se priljubio uz svoju ženu u bračnoj zajednici: „Zato će ostaviti čovjek oca svojega i mater svoju, i priljepiće se [*dbk*] k ženi svojoj, i biće dvoje jedno tijelo“ (1. Mojsijeva 2,24). Ista naredba da se priljube, ali uz Jahvea, kojoj takođe prethodi poziv da Ga vole i pokoravaju Mu se, pojavljuje se u tekstu 5. Mojsijeva 30,20, gde Mojsije takođe iznosi razlog: „Jer je on život tvoj“. Kao spas za osobu koja se davi, Izrailj treba da se drži Boga kao svoje jedine nade. Slika takođe izaziva potrebu za istrajnošću u održavanju veze sa Bogom u zemlji i u vremenu u kojem bi bilo bezbroj smetnji koje bi se borile za njihovu pažnju.

Najzad, „da Mu služiš svim srcem i svom dušom svojom“. „Služenje Jahveu je bio razlog koji je predočen faraonu za odlazak Izrailja iz Egipta: ‘I reci mu: Gospod Bog Jevrejski posla me k tebi da ti kažem: pusti narod moj da mi posluži u pustinji‘“ (2. Mojsijeva 7,16; uporedi sa 2. Mojsijeva 12,31). Kada je Izrailj napustio Egipat, u suštini je menjao gospodare, prihvatajući da služi Jahveu umesto faraonu. Služeći Bogu, oni bi iskusili blagoslov i ispunili svoj plan da blagoslove sve narode na zemlji. Na kraju krajeva, iskupljeni su takođe pozvani da večno služe Bogu (Otkrivenje 22,3). Dakle, ljudska bića pronalaze svoj pravi identitet samo kada voljno služe svom Stvoritelju s ljubavlju. Ovo mešanje ljubavi sa služenjem je paradoks postojanja: kada stvorenja žive da služe sebi, nailaze samo na zbrku, očaj i smrt. Ali kada predaju svoj sebični stav i potčine se volji Stvoritelja, oni pronalaze pravu svrhu, zadovoljstvo i život u izobilju. Ovo isto rezonovanje vidimo u Isusovoj izjavi u tekstu Luka 9,24, „Jer ko hoće dušu svoju da sačuva, izgubiće je; a ko izgubi dušu svoju mene radi onaj će je sačuvati“.

Nakon svog oproštajnog govora, „blagoslovi ih Isus, i otpusti ih da idu u svoje šatore“ (Isus Navin 22,6). Ove reči su za njih trebale da budu poslednje od Isusa Navina, ali nedugo zatim, epizoda sa oltarom će testirati njihovu odlučnost da slede njegov savet. Nedostatak jedinstva postao je problem kroz istoriju Izrailja. Ubrzo nakon smrti Isusa Navina, njihov neuspeh da vole, hodaju, slušaju, čvrsto se drže i služe otkrio je nedostatak teološkog jedinstva, kao što je očigledno u knjizi Sudije, što je dovelo do konačnog raspada Izrailja. Do kraja knjige, građanski rat je skoro doveo Benjaminovo pleme do nestanka (Sudije 20,21). Iako je ujedinjena monarhija jedno vreme donela političko i duhovno jedinstvo, ovakvo stanje nije dugo trajalo. Posle raskola između severnih i južnih plemena, Izrailj nikada više nije bio jedna nacija. Otpadništvo se pokazalo kao sila dezintegracije i razjedinjenosti. Istorija Izrailja ilustruje da su jedinstvo i potpuna posvećenost međusobno zavisni.

Treći deo: Primena u životu

Trajna veza

U Bibliji se Božji odnos sa Njegovim narodom često upoređuje sa brakom, s Bogom kao mužem punom ljubavi i Izrailjem kao nevernom ženom. Ova metafora ilustruje ideju o Božjoj nepokolebljivoj ljubavi u suprotnosti sa neposlušnošću Izrailja. U Novom zavetu, dolazak obećanog Mesije upoređuje se sa ceremonijom venčanja.

Razmislite o sopstvenim iskustvima kao supružnika, ako ste u braku, ili razmislite o svojim dubokim prijateljstvima i o tome kako je recept Isusa Navina za potpunu posvećenost, od suštinskog značaja za srećnu i trajnu vezu. Razmislite o svakoj od sledećih imperativnih radnji pojedinačno i o tome kako one doprinose uspehu veze:

1. Ljubav _____
2. Zajedništvo _____
3. Poštovanje _____
4. Odanost _____
5. Služenje _____

Trajno jedinstvo

„Posetilac duševne bolnice je zaprepašćen primetio da su samo tri stražara nadgledala stotinu opasnih zatvorenika. Pitao je svog vodiča: ‘Zar se ne plašiš da će ovi ljudi savladati stražare i pobeći?’ ‘Ne’, bio je odgovor. ‘Mentalni bolesnici se nikada ne ujedinjuju.’“ – Michael P. Green, *1500 Illustrations for Biblical Preaching* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2000), str. 65. Zbog našeg stanja, jer smo duhovno bolesni, imamo poteškoća da se ujedinito. Iz novozavetne perspektive, jedinstvo u crkvi je čudo koje čini Duh Sveti, u saradnji sa nama (Efescima 5,2–15).

1. Da ili ne: Da li doprinosite podeli u crkvi ili radite na promovisanju jedinstva?

2. U svetlu vašeg odgovora iznad, ako primetite da ometate jedinstvo, kako možete promeniti svoje navike i stavove da biste umesto toga postali ujedinjujuća snaga?

Lekcija 12

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 21,45*

Središte proučavanja: *Isus Navin 21,43–45; 2. Timotiju 2,11–13; Isus Navin 23; Otkrivenje 14,10.19; 5. Mojsijeva 6,5*

Biblijsko povezivanje sa istorijom ima određenu svrhu. Autori nisu neutralni posmatrači; uvek imaju za cilj da prenesu teološku poruku. Oni prikazuju nadahnutu verziju onoga što se dogodilo, ali ih takođe zanima značenje istorije. Božansko nadahnuće dalo je biblijskim istoričarima prave naočare da vide istoriju. Proročko značenje Knjige Isusa Navina je očiglednije u jevrejskoj tradiciji, koja uključuje knjigu u odeljku pod nazivom „*Nevi'im*“ (Proroci). Istorija opisana između Knjige Isusa Navina i 2. O carevima je poznata kao „bivši proroci“ i deo je istorijske pozadine koja postavlja scenu za razumevanje velikih i malih proroka, koji su u jevrejskom kanonu poznati kao „potonji proroci“.

Završni govori Isusa Navina u knjizi predstavljaju njenu teološku srž. Glavna poruka se može sažeti u tri reči: „Bog je veran“. Pošto je On takođe moćan, nijedno od Njegovih obećanja ne može izneveriti. Knjiga predstavlja biblijsku perspektivu da istorija napreduje u skladu s Božjom suverenom namerom, bez obzira na odgovor Izrailja. Međutim, ističe se da Izrailj takođe mora da bude veran da bi primio i održao Božje blagoslove. Nažalost, naredne generacije nisu poslušale ovo upozorenje, kao što je prikazano u kanonskom toku Svetog pisma. U ovom kontekstu, knjige Isus Navin i Sudije predstavljaju dve strane istog novčića: prva je Božja nepokolebljiva vernost, a druga je uporna nevernost Izrailja.

Drugi deo: Komentar

Božja vernost je postala očigledna u odnosu sa Njegovom decom u kontekstu saveza. Biblijski izveštaj je oslikavao Božju nepokolebljivu odanost svom savezu, uprkos nazadovanju ljudskih bića. Božija vernost bila je odlika Njegovog karaktera (5. Mojsijeva 32,4; Isaija 49,7), koja je bila ukorenjena u Njegovoj „vernoj ljubavi“ (*hesed*) (5. Mojsijeva 7,9). U stvari, Božja odana ljubav i vernost se često pominju zajedno (Mihej 7,20). Božanska posvećenost da ispuni

svoja obećanja uprkos sramnim ljudskim neuspesima, konkretna je manifestacija Božje odane ljubavi (*hesed*), očigledna u svakom savezu u Bibliji, od Adamovih do Davidovih saveza.

Savez sa Adamom

Osnovno obećanje saveza sa Adamom podrazumevalo je brojno potomstvo i vlast nad zemljom (1. Mojsijeva 1,28). Ljudska bića, kao nosioci Božjeg lika, trebalo je da napreduju kao suvladari Božiji, reprodukujući život i upravljajući tvorevinom. Međutim, ovaj božanski blagoslov je narušen ljudskom neposlušnošću. Uprkos ovom poremećaju, Božji planovi nisu bili osujećeni. U novoj stvarnosti, porođaj je postao bolan (1. Mojsijeva 3,16), a ljudska interakcija sa zemljom je bila direktno pogođena (1. Mojsijeva 3,17–19). Ipak, uprkos ljudskom neuspehu, Bog je ostao privržen svom naumu i obećao je da će seme žene uništiti zmiju i vratiti izgublenu vlast (1. Mojsijeva 3,15). Tragično poglavlje, 1. Mojsijeva 3, zatvoreno je Adamovim davanjem imena Evi (na jevrejskom „život“), koja će postati majka svih živih (1. Mojsijeva 3,20), što jasno ukazuje da smrt neće imati poslednju reč.

Savez sa Nojem

Do poglavlja 1. Mojsijeva 6, greh je doveo čovečanstvo skoro do tačke bez povratka. U moralnoj oblasti je postojao proces dekreacije. Iz stanja gde sve beše veoma dobro, došlo se do stanja ljudi gde „su sve misli srca njihova svagda samo zle“ (1. Mojsijeva 6,5). Dakle, ne čudi što se dekreacija dešava i u prirodnom svetu, dovodeći zemlju u početno stanje vodene tišine (potop). Tišina je bila prekinuta samo od strane Noja i njegove porodice u barci. Posle potopa, Bog je obnovio savez koji je imao sa Adamom, ovog puta učinivši taj savez sa Nojem, koristeći istu frazeologiju koja se nalazi u tekstu 1. Mojsijeva 1,28 (uporedi sa 1. Mojsijeva 9,1). Kao novi Adam, Noje je bio blagosloven obećanjem o mnogim potomcima i obećanjem o vladavini. Međutim, ni Noje nije uspeo. Kao eho prvog pada u greh, Noje je uzeo plod vina, ispio i razotkrio se, postavši go, kao što su Adam i Eva bili pre njega. Kao rezultat njegovog postupka, izrečena je kletva, koja je definisala budućnost njegovog potomstva. Ali ipak, Bog je ostao odan svom planu.

Savez sa Avramom

Drevna istorija je završena poglavljem 1. Mojsijeva 11, gde se čovečanstvo ponovo pobunilo protiv Boga. U pokušaju da osujete prvobitni Božiji plan da raseje čovečanstvo i pokušavajući da uspostave nezavisnu vlast u odnosu na Njega („da stečemo sebi ime“ [1. Mojsijeva 11,4]), ljudi su izgradili Vavilonsku kulu, koja je postala spomenik pometnje. Dovodeći u sumnju Božju vernost Njegovim obećanjima, oni su oličili legalizam, tražeći da se spasu bez Njega. Iz kanonske perspektive, pojavljivanje Avrama u ovom trenutku nije bilo slučajno. Avramov poziv je pokazao da nije sve izgubljeno. Još je bilo vernosti na ovo

zemlji. Isti elementi prvobitnog blagoslova našli su se i u savezu sa Avramom: brojno potomstvo i vlast (1. Mojsijeva 12,1–3). Ovaj savez je označio novi početak stvaranja. Zaista, paralele između Avramovog i Nojevog saveza bile su izuzetne i ukazivale su na to da su to različite faze istog saveza. Međutim, poput Adama, Avram nije uspeo pošto je poslušao Sarin savet da uzme Agar za ženu. Paralele između Adamovog pada i Avramovih postupaka su očigledne, kao što je prikazano u tabeli ispod.

1. Mojsijeva 16	1. Mojsijeva 3
Pa reče Sara Avramu (stih 2)	A žena reče zmiји (stih 2)
I Avram prista na riječ Sarinu (stih 2)	što si poslušao ženu (stih 17)
I Sara žena Avramova uze Agar Misirku robinju svoju (stih 3)	[Eva] uzabra roda (stih 6)
i dade je za ženu Avramu mužu svom (stih 3)	pa [Eva] dade i mužu svom (stih 6)

Bez sumnje, Avram je bio poslušan Bogu, ali je njegova poslušnost bila previše nesigurna. Njegovo potomstvo je sledilo njegov verni primer, ali je takođe bilo daleko od idealnog. U stvari, verna porodična loza postala je haotična, zahvaljujući sukobu između Isaka i Jakova. Ipak, Bog ih je još uvek mogao iskoristiti da budu blagoslov za narode (pogledajte Josifovu priču u kojoj je život sačuvan, a Avramovo seme je imalo vlast), ali su oni završili zaglavljani u Egiptu, da bi kasnije postali robovi. Ipak, Bog je ostao odan svom planu.

Savez sa Mojsijem

Čak i kada su pripadnici Božjeg naroda bili robovi u Egiptu, Njegov plan za njih je napredovao. Eho teksta 1. Mojsijeva 1,28 bio je očigledan u tekstu 2. Mojsijeva 1,7: „I sinovi Izrailjevi narodiše se i umnožiše se, i napredovaše i osiliše veoma, da ih se zemlja napuni“. Nedostajao je samo jedan element: vlast. Tu počinje priča o faraonovoj zabrinutosti. On je osmislio plan da smanji broj Izrailjaca kako bi ih sprečio da postanu jači od Egipćana, kojima bi oni, zauzvrat, dominirali. U ovom kontekstu, faraon je intervenisao baš prema prvobitnom Božjem planu, i zbog toga je njemu i njegovom carstvu bilo suđeno.

Bog je izveo svoj narod iz Egipta kako bi obnovio savez sa njima na gori Sinaj. I opet, čovečanstvo nije ispunilo božansko očekivanje. Mojsije je još bio na vrhu planine kada su ljudi počeli da se klanjaju zlatnom teletu, pripisujući mu izbavljenje iz ropstva (2. Mojsijeva 32,4). Samo nekoliko sedmica kasnije, Izrailj je ponovo bio u pobuni, odbijajući da uđe u Hanan zbog svog neverovanja (4.

Mojsijeva 14,11). Ali Bog je i dalje bio odan svom planu. Istina je da su se u svakom savezu pojavljivali novi ljudski igrači, a Bog se prilagođavao novim okolnostima. Ali Njegova vernost je ostala nepromenjena.

Savez sa Davidom

Prvobitno osvajanje pod vođstvom Isusa Navina bilo je uspešno, ali nije bilo potpuno. Pored toga što je trebao da dovrši osvajanje teritorije, Božji narod je morao da zadrži ono što je osvojeno. Period iz vremena sudija pokazuje neuspeh druge generacije da to uradi. Bog je u svojoj milosti podigao oslobodioce (u knjizi nazvanih sudije) da brane Izrailj, ali kako je priča odmicala, čak su i oni postali neverni i nastao je kaos. Bog je pozvao Samuila da istovremeno bude sveštenik, sudija i prorok. Međutim, kako je Samuilo postajao stariji, narod je shvatio da njegova deca neće krenuti njegovim stopama i, potaknuti primerom drugih naroda, tražili su cara.

Bog je ponovo prilagodio svoj plan – potez koji je već bio predviđen u knjizi 5. Mojsijeva – i dozvolio Izrailju da izabere cara. Činilo se da je Saul savršeno odgovarao, ali je njegovo ponašanje otkrilo da je on car prema ljudskom izboru. Nakon Saulovog odbacivanja Boga, Samuilo je pomazao Davida za novog cara. Bog je ponovo potvrdio svoja obećanja Avramu u svom savezu sa Davidom: veliko ime, mesto za Izrailj i potomstvo (2. Samuilova 7,9–14). Međutim, David i njegovi potomci su takođe podbacili, što je dovelo do toga da se Izrailj podelio na dva carstva, na kraju ili uništena (severno carstvo) ili prognana (južno carstvo). Ipak, Bog se i dalje držao svog plana i nije se odrekao svog naroda.

Ovaj niz saveza pokazuje obrazac blagoslova, greha i blagodati. To pokazuje da su Božja vernost i odana ljubav (*hesed*) ostali postojani tokom vekova. Isus je postavio Novi savez, koji, na osnovu Njegovih zasluga, neće propasti kao prethodni. U eshatološkim redovima, od Danila do Otkrivenja, jasno je da se u Isusu čovečanstvu vraćaju prvobitni blagoslovi iz poglavlja 1. Mojsijeva 1 i 1. Mojsijeva 2: mnogobrojno ženino potomstvo prima carstvo. Vlast je ponovo vraćena u prave ruke (Danilo 7,13.14).

Treći deo: Primena u životu

Božja vernost danas

Isus Navin je podstakao Izrailj da razmisli o Božjim obećanjima i prošlim delima kako bi prepoznao Njegovu vernost u sadašnjosti (Isus Navin 23,2–5).

Razmislite o svom životnom putu i odredite periode u kojima ste bili osvedočeni u Božju vernost jasnije nego u drugim vremenima. Podelite svoje uvide sa razredom.

Jedan od najpoznatijih stihova o vernosti Božijoj je Plač Jeremijin 3,23, u kome Jeremija objavljuje: „Velika je vernost Tvoja“. U vreme ove Jeremijine objave, Božji narod je, zbog svoje pobune, bio na mračnom mestu. Tri osnovna stuba društva su bila uništena: zemlja, monarhija i hram. Ali čak i pred teškom realnošću izgnanstva i uništenja, prorok je hrabro objavio reči koje su inspirisale omiljenu himnu „Velika je vernost Tvoja“ („Divim se ljubavi“ u našim pesmaricama, prim. prev.).

1. Kako možete videti Božju vernost u teškim vremenima?

2. Kako vam činjenica da je Bog dostojan poverenja i pouzdanosti može pomoći da se krećete uzburkanim vodama života, kada ne vidite jasno Njegove postupke?

3. Razmotrite neposredni kontekst teksta Plač Jeremijin 3,23, posebno stihove Plač Jeremijin 3,22.24. Obratite pažnju na to kako ovi stihovi pomažu u odgovoru na gornje pitanje. Razmislite o Božjem „milosrđu“ (hesed), saosećanju i nadi koju nam On uliva u kontekstu ovih stihova i u svetlu Jeremijine situacije. Kakvo ohrabrenje vam daju ovi stihovi?

Naša vernost danas

Vernost je identifikovana kao plod Svetog Duha, u Galatima 5,22.

1. Kako možete da odražavate Božju vernost, vertikalno, u svom odnosu s Njim?

2. Kako možete horizontalno da odražavate Božju vernost u svom odnosu sa bližnjima?

Lekcija 13

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: *Isus Navin 24,15*

Središte proučavanja: *Isus Navin 24; 1. Mojsijeva 12,7; 5. Mojsijeva 17,19; 5. Mojsijeva 5,6; 1. O carevima 11,2.4; 2. Timotiju 4,7.8*

Knjiga Isusa Navina završava se govorom u kojem Isus Navin poziva narod da zauzme stav. Nakon dugog i intenzivnog života, Isus Navin je spreman da završi svoju misiju. U prvom delu obraćanja, reči Isusa Navina su Jahveove reči, kada govori o tome šta je Bog učinio za Izrailj još od poziva Avrama (Isus Navin 24,1–13). Koristeći 19 glagola u prvom licu, Bog pojačava pasivnu ulogu Izrailja u ovom poduhvatu, za razliku od ponovljenog korišćenja drugog lica „ti/vaš“ da opiše Izrailj.

Drugi deo govora počinje prilogom „sada“ (*atta*), uvodeći poslednji poziv Isusa Navina na odgovor, apel narodu da iskoristi svoju slobodu izbora. Sledi ceremonija obnove zaveta, tokom koje se postavljaju dva svedoka: sam narod i još jedan kameni spomenik. Dok još uvek odzvanjaju reči s kraja knjige 5. Mojsijeva, dijalog između Isusa Navina i naroda postavlja tenziju između dve putanje: jedne prema usklađenosti, stabilnosti i jedinstvu, a druge prema nelojalnosti, neizvesnosti i dezintegraciji. Na ovakvim raskrscima nalazi se svaka pojedinačna odluka. Isus Navin svoj izbor jasno iznosi u središtu poglavlja: „Ja i dom moj služićemo Gospodu“ (Isus Navin 24,15).

Knjiga se završava sa tri groba (Isus Navin 24,29–33). Beleška o poslednjem počivalištu Josifovih ostataka zatvara ciklus koji je započela 1. Mojsijeva. Poput smrti Arona i Mojsija u knjizi 5. Mojsijeva, smrt Isusa Navina i Eleazara označava kraj jedne ere. U nepoznatim vodama ovog novog doba, Izrailj se može pouzdati u Božju nepokolebljivu posvećenost Njegovim obećanjima.

Drugi deo: Komentar

Ponovo u Sihemu

U Bibliji je geografija istovremeno i teologija. Božija promisao o dovođenju Izrailja u Sihem radi obnove saveza nije slučajna. Vekovima pre toga, Jakov je bio u Sihemu kada mu se javio Bog i uputio ga da ode u Vetilj (1. Mojsijeva 35,1). Pripremajući se za put, Jakov je podsticao svoje ukućane: „Bacite tuđe bogove što su u vas, i očistite se i preobucite se“ (1. Mojsijeva 35,2). Narod je poslušao,

predavši sve svoje strane bogove i ukrasno prstenje, koje je bilo zakopano pod hrastom. Kao rezultat toga, kazna Božja je bila na stanovnicima Hanana, sve dok Jakov nije stigao u Vetilj da sagradi oltar u čast Jahveu (1. Mojsijeva 35,3–7). U Vetilju, Bog je ponovo potvrdio svoje obećanje Jakovu u poznatim terminima:

„Ja sam Bog svemogućí; rasti i množi se; narod i mnogi će narodi postati od tebe, i carevi će izaći iz bedara tvojih. I daću ti zemlju koju sam dao Avramu i Isaku, i nakon tebe sjemenu tvojemu daću zemlju ovu“ (1. Mojsijeva 35,11.12).

Isto tako, Isus Navin promovíše duhovni preporod, potvrđujući Božju posvećenost obećanjima koja je dao. Dok stoji na zakopaním idolima, on podseća Izrailj na opasnost idolopoklonstva i važnost vernosti. U ovom trenutku, deca Izrailja su na istoj raskrsnici. Sihem je mesto odluke, mesto za gledanje u budućnost, bez zaboravljanja prošlosti. Takav izbor bi odredio ne samo individualnu, već i kolektivnu sudbinu Izrailja. Uklanjanje stranih bogova u Sihemu učvršćuje jedinstveni identitet Jakovljevog doma. Pitanje u vreme Isusa Navina bilo je da li će Izrailj ostati Izrailj ili ne.

Ja ili mi?

Jedna od razlika u pogledu na svet, između savremenog zapadnog društva i društva u biblijsko vreme jeste odnos individualne i zajedničke ličnosti. U vremenskom smislu, individualni izbori su se uvek posmatrali u vezi sa celom zajednicom. Ovaj pojam je očigledan u tekstu Isus Navin 24,6, u kome Bog kaže: „A kad izvedoh iz Misira oce vaše, *dođoše na more*“ (italik dodat), iako mnogi prisutni još nisu bili rođeni kada se izlazak odigrao.

Viler Robinson je bio prvi naučnik koji je primenio koncept „zajedničke ličnosti“ na biblijski tekst. Koncept, koji potiče iz engleskog prava, odnosi se na „činjenicu da se grupa ili telo može pravno smatrati kao pojedinac, koji poseduje prava i dužnosti pojedinca“. – J. W. Rogerson, „Corporate Personality“, *The Anchor Bible Dictionary* (New York: Doubleday, 1992), str. 1156. Robinson koristi termin u dva značenja: zajednička odgovornost i zajedničko predstavljanje. Iako je kritikovana zbog nedostatka preciznosti i korišćenja (sada) zastarelih antropoloških principa, Robinsonovu ideju ne treba u potpunosti zanemariti. U biblijskim studijama, njegov koncept je na odgovarajući način ažuriran kao „zajednička solidarnost“, što se odnosi na „oscilaciju ili recipročni odnos između pojedinca i zajednice koji je postojao u semitskom umu. Čin pojedinca nije samo individualni čin, jer utiče na zajednicu i obrnuto. Pojedinac je često predstavnik zajednice i obrnuto“. – G. K. Beale, *The Right Doctrine From the Wrong Texts? Essays on the Use of the Old Testament in the New* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 1994), str. 37.

Zajednička solidarnost nije samo neosporna stvarnost koja stoji iza biblijskog teksta – i još uvek je živa u mnogim društvima koja danas naglašavaju međuzavisnost, konformizam i jak porodični identitet – već i osnovna pretpostavka biblijske tipologije. U stvari, ona je u središtu jevanđelja. Posmatrano iz drugog ugla, iako nismo odgovorni za Adamov greh, njegov neuspeh je otvorio vrata zlu, čiji uticaj niko osim Hrista nije mogao da obuzda na

razumljiv način. Kao što kaže Pavle, „zato kao što kroz jednoga čovjeka dođe na svijet grijeh, i kroz grijeh smrt, i tako smrt uđe u sve ljude, jer svi sagriješite“ (Rimljanima 5,12). Gledajući s pozitivne strane, Hristova pobjeda kao novog Adama, predstavnika novog čovečanstva, donosi uticaj dobra i mogućnost pobjede za sve: „Ako jedan za sve umrije, to dakle svi umriješite“ (2. Korinćanima 5,14). Pavle dopunjuje ovu ideju govoreći: „Zato dakle kao što za grijeh jednoga dođe osuđenje na sve ljude, tako i pravdom jednoga dođe na sve ljude opravdanje života“ (Rimljanima 5,18).

Individualna sloboda

U kontekstu privremenih blagoslova i prokletstava saveza, Bog se nikada nije bavio svojim narodom pojedinačno. Novozavetna slika crkve kao tela Hristovog ukorenjena je u ovom društvenom shvatanju. U Starom zavetu, zbir pojedinačnih odluka uvek je uticao na narod u celini. Ovaj koncept je očigledan u Danilovoj molitvi, u kojoj on traži oprostjenje za grehe koje nije lično počinio (Danilo 9).

Međutim, Sveto pismo jasno potvrđuje vrednost slobode pojedinca. Prema Jezekilju, „koja duša zgriješi ona će umrijeti, sin neće nositi bezakonja očina niti će otac nositi bezakonja sinovljega; na pravedniku će biti pravda njegova, a na bezbožniku će biti bezbožnost njegova“ (Jezekilj 18,20; uporedi sa 5. Mojsijeva 24,16). Sa tačke gledišta večnosti, Bog će se nama baviti pojedinačno. Možemo se suočiti sa posledicama greha drugih, ali ne i sa njihovom krivicom.

Završni govor Isusa Navina predstavlja ovu tenziju između kolektivnog i individualnog identiteta. Dok u kolektivnom smislu pominje Božja dela otkupljenja u prošlosti i aludira na Božja dela presude u budućnosti, on se obraća pojedincu. Ovu individualnu slobodu treba shvatiti unutar granica saveza. U stvari, sloboda bez forme je vakuum. Ljudi mogu odlučiti da li će se venčati, ali kada pristanu da se venčaju, oni su vezani granicama bračnog saveza. U praktičnom smislu, nekontrolisana sloboda se pretvara u ropstvo.

Izraženo biblijskim jezikom, važno je napomenuti da se oslobođenje od ropstva naziva iskupljenjem, a ne slobodom. Kada je Izrailj napustio Egipat, nije se radilo samo o mogućnosti da bira da li će služiti ili ne, već o slobodi izbora kome će služiti. U stvari, „Izazov Isusa Navina učvršćuje slučaj da su oni koji *postaju* Izrailj oni koje je izabrao i spasao Jahve. Oni koji *ostaju* Izrailj su oni koji biraju i služe Jahveu“. – Mark Ziese, *Joshua* (Joplin, MO: College Press Publishing Company, 2008), str. 383. U tom smislu, „sloboda je stanje koje nastaje nakon što je Bog delovao da ukloni sve prepreke – društvene, duhovne (greh i smrt), ekonomske i institucionalne – koje blokiraju našu svrhu dobijenu pri stvaranju. Ova svrha je da znamo, volimo, obožavamo i uživamo u Bogu zauvek.“ – Esau McCaulley, „Freedom“, in Douglas Mangum, ed., *The Lexham Theological Wordbook*, Logos Edition (Bellingham, WA: Lexham, 2014).

Sloboda je najmoćniji dar koji Bog daje svojim stvorenjima. Međutim, kako pokazuje ljudska istorija, ona je i najopasnija jer se može zloupotrebiti, sa strašnim posledicama. Bog je, u suštini, ljubav, a ljubavi nema bez slobode.

Dakle, nije poenta da li imamo slobodu, već kako ćemo iskoristiti ovaj neverovatan dar. Ovo pitanje obrađeno je na kraju Knjige Isusa Navina.

Treći deo: Primena u životu

Izazov slobode

Nije lako biti slobodan. Ova ideja je demonstrirana u istoriji Izrailja, koga je Bog odveo u pustinju da nauči suštinu slobode. Iako je ovaj period bio produžen, pustinjska škola nije bila predviđena da traje više od godinu i po dana – otprilike za period između izlaska iz Egipta i dolaska u Kadeš Varniju (2. Mojsijeva 19,1; 4. Mojsijeva 10,11; 5. Mojsijeva 1,2).

- 1. Zašto moramo da naučimo kako da koristimo slobodu?**
- 2. Ako ste roditelj, razmislite kako možete da naučite svoju decu da koriste svoju slobodnu volju. Razgovarajte o svojim idejama.**
- 3. Kako teške okolnosti mogu da podstaknu naše učenje?**

Idolopoklonstvo danas

Razmotrite sledeću definiciju idola koju je predložio Martin Luter u svom komentaru na prvu zapovest u svom Velikom katihizisu: „Poverenje i vernost srca stvaraju i Boga i idola... Čega god da se vaše srce drži i čemu veruje, to je zaista vaš Bog“. – Martin Luther, *Luther's Large Catechism*; preveo John Nicholas Lenker (Minneapolis, MN: Luther Press, 1908), str. 44. Idolopoklonstvo je bilo osnovno obeležje kulture u biblijska vremena. Zaista, to je bila stalna pretnja Božjem narodu, koja je na kraju odvela Izrailj i Judu u ropstvo.

Iako, kao adventista sedmog dana, ne obožavate statue bogova, kako idolopoklonstvo i dalje može biti pretnja vašoj veri?

Kraj

Poput knjige 5. Mojsijeva, Knjiga Isusa Navina završava se upućivanjem na mesta sahranjivanja. Čini se čudnim želja da se knjiga koja se pretežno bavi poredama zaključi ovakvim detaljima.

- 1. Šta mislite, zašto se knjiga završava na ovaj način?**
- 2. Kakvu poruku o prirodi vođstva i Njegovoj kontinuiranoj kontroli nad istorijom Bog prenosi?**

3. **Kako bi ova poruka mogla da utiče na vaš pogled na vođstvo i božanski nadzor nad crkvom?**